

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ

FEN EDEBİYAT FAKÜLTESİ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

BÖLÜMÜ

KAYSERİ TARİHİ VE KÜLTÜRÜ

MEZUNİYET ÇALIŞMASI

HAZIRLAYAN

Derya DEMİRBÜKEN

970329

DANIŞMAN

Doç. Dr. Bülent YORULMAZ

Lefkoşa-2001

ÖNSÖZ

Dört yıllık üniversite hayatımın bitiminde son perdeyi oynayan bu mezuniyet çalışmama büyük bir özen ve titizlik gösterdim. Mezuniyet çalışmasında konum olan Kayseri tarihi ve kültürünü en ince ayrıntısına kadar araştırdım. Araştırma süresince birçok kişiyle konuşma fırsatı buldum. Benden hiçbir yardımı esirgemeyen bütün herkese buradan teşekkür ederim. Ayrıca bu araştırma sayesinde yaşadığım il olan Kayseri hakkında bilmediğim birçok şeyi de öğrenmiş oldum. Sonuçta Kayseri'nin çok önemli bir kültür hazinesi yargısına vardım.

Mezuniyet çalışmamda elimden geldiği kadar Kayseri'yi hem tarihi ile hem de kültürü ile ayrıntılı olarak anlatmaya çalıştım.

Umarım yaptığım bu mezuniyet çalışması Kayseri'yi tanımayanlara Kayseri'yi güzel bir şekilde tanıtan, Kayseri'yi tanıyanlara ise Kayseri'nin bilmedikleri yönlerini anlatan bir çalışma olmuştur.

Bu çalışmayı hazırlamamı sağlayan danışman Hocam Doç. Dr. Bülent Yorulmaz Bey'e teşekkürlerimi sunarım.

Derya DEMİRBÜKEN

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
“KAYSERİ” ADI NEREDEN GELİYOR?.....	1
KAYSERİ TARİHİ.....	1
KAYSERİ’DE YETİŞEN ÜNLÜLER.....	5
TARİHİ ESERLERİ.....	8
KAYSERİ İÇİNDEKİ MÜZELER.....	13
KAYSERİ COĞRAFYASI.....	14
ERCIYES ÜNİVERSİTESİ BÖLÜMLERİ.....	23
KAYSERİ AĞZI.....	24
İLÇELER.....	37
KAYSERİ TÜRKÜLERİ.....	43
KAYSERİ FIKRALARI.....	50
TARİHİ YERLERİ.....	52
KAYSERİ’DEN RESİMLER.....	53
KAYSERİ YEMEKLERİ.....	54
KAYNAKÇALAR.....	64

“KAYSERİ” ADI NEREDEN GELİYOR?

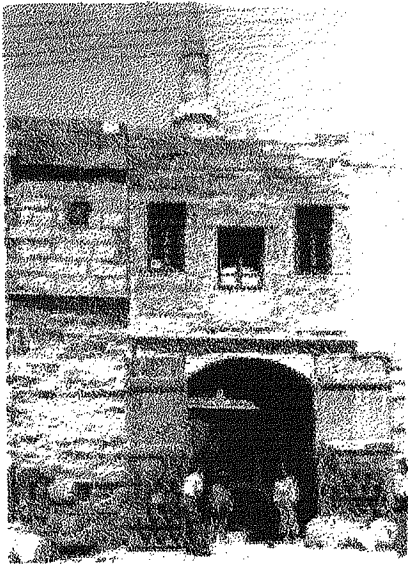
Kayseri, Milattan Önce kurulmuş bir şehirdir. Bu şehre ilk defa (Kanisti) adı verilmiştir. Asurlular dönemine rastlayan çağlardaki bu ad daha sonra (Mazaka) olarak değişmişti. Bu adın da, Kapadokyalıların atası Meschus, ya da (Mosoch) dan geldiği ifade edilir. Bir başka görüş de, Mazak'ın Grekçe Mazaka'ya dönüşmesinden geldiği şeklindedir. Bu adın, Frig dilindeki Zeus anlamına gelen Mazeus'tan gelebileceği de öne sürülmektedir. En uygun şekli de bu ifade olmalıdır. Çünkü bulunan eski paralar üzerinde bu ifadelere rastlanmaktadır.

Kayseri, bir ara (Eusebeia) adını da almıştır. Bu adla 1. Kapadokya Krallığının başkenti olduğu da ayrıca kaynaklarda ifade ediliyor.

Kayseri'nin bu adı alış tarihi, M.S. 17. yıla rastlar. Kapadokya Kralı Roma İmparatoru'nun onuruna şehre (Kaisareia) adını vermiştir. Şehir bu adla ün bulmuş ve gelişmiştir. Ancak, aynı yıllarda, Anadolu'da aynı adla başka şehirler de bulunduğu için, burasını diğerlerinden ayırmak için, (Erciyesin kenarındaki Kaisareia)-(Anadolu'nun öncü şehri Kaisareia) gibi adlar verilmiştir.

Şehrin bugünkü adı alış 7. asırda arap ordularının şehri ele geçirmelerinden sonraya rastlar. O da, (Kaisareia) adının (Kayseri) şeklinde okunuşundan ibarettir. Şehir, o tarihten bu yana bu adla anılmaktadır.

KAYSERİ TARİHİ

Dört bin yıllık uzun geçmişinde, bölgenin en büyük şehri olan Kayseri, aynı zamanda siyasi merkez rolü oynadı. Hitit ve Frig çağında bölgenin en güçlü şehri olan Kayseri, M.Ö. 4. yüzyılda Kapadokya Krallığı'nın başkentiydi. Roma döneminde Kapadokya Eyaleti'nin merkezi, Selçuklu döneminde Konya ve Sivas ile beraber üç önemli başkentten biriydi.

Osmanlı hakimiyetine geçince Kayseri'ye, Karaman Eyaletine bağlı " sancak merkezi " statüsü verildi. Karaman Eyaleti'nin merkezi

Konya Sancağı idi.Ama Kayseri Sancağı , ekonomik olarak Konya'dan daha zengindi. Nüfus bakımından ise 19. yüzyıla kadar Anadolu'da Bursa'dan sonraki en büyük şehir olma özelliğini korudu.

19. yüzyılın başlarından itibaren Osmanlı İdare Sistemi' nde sık aralıklarla yapılan değişiklikler, Kayseri'nin mülki statüsünü etkiledi. 1839' da Karaman Eyaleti'nden ayrılarak yine sancak merkezi olarak Bozok Eyaleti' ne bağlandı. 1867' de Bozok Eyaleti' nden ayrıldı ve Ankara Vilayeti' ne bağlı sancak merkezi yapıldı. 1869'da Sultan Azizi'nin fermanıyla belediye teşkilatı kuruldu. 1914' te Bağımsız Liva (sancak) olan Kayseri, 1942' te anayasa hükmüyle vilayet statüsü kazandı.

Şehrin mülki statüsünde yapılan değişiklikler, sınırlarının sürekli olarak değişmesine sebep oldu. 1914'e kadar Kayseri'nin Develi ve İncesu'dan başka ilçesi yoktu. Bu tarihte Bünyan kaza oldu. 1927'de Pınarbaşı (Aziziye) dördüncü ilçe olarak Kayseri'ye katıldı. Pınarbaşı'nın nahiyesi olan Sarız 1946'da, İncesu'nun nahiyesi olan Yeşilhisar 1948'de, Develi'nin nahiyesi olan Tomarza 1953'te, Yahyalı 1954'te ilçe statüsü kazandı. Felahiye 1957'de, Sarioğlan 1960'ta, Akkışla ve Talas 1987'de Özvatan ve Hacılar 1990'da ilçe yapıldı.

1988'de çıkarılan 3508 Sayılı Kanunla Kayseri Büyükşehir statüsü kazandı. Aynı kararla merkezde Kocasinan ve Melikgazi olmak üzere iki ilçe kuruldu. Böylece Kayseri'nin merkez ilçelerle birlikte toplam 16 ilçesi oldu. Vilayet sınırları içerisinde, 45 belde ve 441 köy bulunmaktadır. Kayseri, yarım milyonu merkezde, yarım milyonu da kasaba ve köylerinde yaşayan, bir milyon nüfuslu ortalama büyüklükte bir sanayi şehridir.

Kayseri Selçukluların Anadolu'daki önemli siyasi başkentlerinden biriydi. Sultanlar Kayseri'ye sık gelirler, devlet işlerini yazlık ve kışlık iki sarayın bulunduğu bu şehirden yürütürlerdi. Selçuklu egemenliğinin sona erdiği ve Moğol istilalarıyla toplumsal istikrarın bozulduğu dönemde, Ertatna Devleti kuruldu. Devletin başkenti önce Sivas'tı, daha sonra Kayseri'ye taşındı. Kayseri ve çevresinde 40 yıl hükmeden Ertatna sülalesinin egemenliğine Kayseri Kadısı Burhaneddin son verdi. Kadı Burhaneddin'in egemenliği ise 18 yıl sürdü.

Osmanlı'ya gelene kadar çok sık el değiştiren Kayseri'de, uzun süreli siyasi kargaşa ve huzursuzluklar yaşandı. Moğol istilasında yıkılan, yağmalanan şehirde siyasi denge bozuldu. Moğolların görevlendirdiği yerel ve İlhanlı yöneticilerin

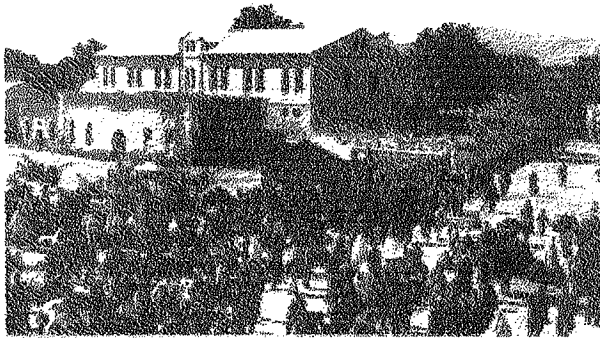
tümünün görev süresi çok kısa sürdü. Hanedanların iktidar mücadelesinden halk ezildi, şehrin ekonomisi geriledi, eskisi kadar yabancı tüccar ve kervan uğramaz oldu.

Kayseri, Osmanlı yönetimi boyunca sancak merkezi olarak kaldı. Osmanlı'da siyasi birlik çok önemliydi. Bu nedenle hangi nitelikte olursa olsun devletin merkezi otoritesine alternatif bir gücün doğmasına izin verilmedi. Osmanlı sistemi içerisinde bir şehrin siyasi başarı sağlaması, ya Bursa, Edirne ve İstanbul gibi başkent olması ya da Halep, Budapeşte ve Saraybosna gibi eyalet merkezi şansı yakalamasına bağlıydı.

Kayseri, Osmanlı döneminde başkent ya da eyalet merkezi olmadı. Ama devlete üç sadrazam, bir zumeli Beylerbeyi ve bir Reisülküttab yetiştirdi. Sadrazamlar, Halil Paşa, Nişancı Mehmet Paşa ve Hamza Paşa'dır.

Tavlusunlu olan Halil Paşa, I. Sultan Ahmet zamanında Kaptan-ı Derya oldu. İki yıl bu görevde kaldıktan sonra I. Ahmed, I. Mustafa, II. Osman ve IV. Murad zamanında sadrazamlık yaptı.

Erkiletli olan Nişancı Mehmed Paşa, III. Ahmed zamanında sadrazam oldu. Memleketi olan Erkilet'te adıyla anılan cami ve külliye yaptırdı.

Yeşilhisarlı olan Hamza Paşa ise, Mısır ve Halep eyalet valiliklerinden sonra III. Mustafa zamanında sadrazamlığa getirildi. Halil Paşa doğduğu yer olan Yeşilhisar'da cami ve okul yaptırdı.

Lale Mahallesi'nde doğan Küçük Hasan Paşa, değişik vilayetlerde valilik yaptıktan sonra 1683'te Rumeli Beylerbeyi oldu. Çocuğu olmadığı için malları devlet hazinesine kalan Küçük Hasan Paşa'nın Lale Mahallesi'ndeki konağının yerine Kayseri Lisesi yapıldı.

Aslen İsbıdın'lı olan Mehmed Raşid Efendi, III. Selim zamanında Reisülküttab (Dışişleri Bakanı) oldu. Raşid Efendi, Camii Kebir'in bitişiğindeki kendi adını taşıyan kütüphanenin kurucusudur.

Osmanlı döneminde sağlanan siyasi istikrar, imparatorluğun gerileme döneminde, merkezi otoritenin taşrada hakimiyeti elden kaçırmayla yeniden

bozuldu. Uzun süren savaşlarda güçsüz düşen, maliyesi beslediği memur ve askerin giderini karşılayamaz olan devlet, ayan ve eşrafın taşrada kendi egemenliklerini kurmalarına engel olamadı. Hatta devlet, asayişin korunması, vergilerin toplanması konusunda ayan ve eşraftan yardım istedi. Miri topraklar, ayanlara malikane olarak verildi. Sonradan bu malları mülkiyetine geçiren, ayan ve eşraf güçlendi, halka eziyete başladı. Kayseri'de miri mallara el koyarak güçlenen, Zennecizadeler, Kalaycıoğulları, Emirağazadeler, Mehteroğulları ve Devocioğulları gibi nüfuzlu aileler, şehrin ekonomik ve sosyal hayatını denetimlerine geçirdiler.

Devletin mültezimleri de vatandaştan yükümlü olduğundan fazla vergi topladı. Topladığı bu vergilerden aldığı yüksek paylarla zenginleyen mültezimler, vergi toplarken fakir halka zulüm yaptılar. II. Mahmud döneminde eşrafın ve âyanların devlete ve kanunlara bağlılığının sağlanması için önde gelen âyanlar İstanbul'a davet edildi. Ama elde ettikleri imtiyazlardan vazgeçmeleri sağlanamadı.

Padişah ile âyanlar arasında imzalanan Sened-i İttifak'ı, padişah otoritesini sınırlayan ve Batı'da olduğu gibi haklar getiren bir siyasi belge olarak değerlendirenler de vardır. Gerçekte ise bu belge, taşrada devlete karşı güçlenen kendi çıkarlarına hizmet eden ve halkı soyan derebeylerini meşrulaştırdı. Âyan ve eşraf kendi şahısları için hak istediler, şehirleri için hak ve özerklik talepleri olmadı. Aslında şehirler, Batı'da olduğu gibi özerkleşemedi. Gerçek anlamda yerel yönetimler kurulamadı. Şehirler merkezi otoritenin uzantısı olarak kaldı.

1876 tarihli I. Meşrutiyet Anayasası iki meclisli bir parlamento öngörüyordu. Âyan Meclisi padişahın seçtiği üyelerden oluşacak, Mebusan Meclisi üyelerini ise halk seçecekti. Bu ilk parlamentoya Kayserili Ahmed Paşa padişah tarafından âyan seçildi. İlk mecliste Kayseri Ankara vilayeti bünyesinde bulunduğu için, Ankara'dan seçilen altı milletvekilinden hangilerinin Kayseri'yi temsil ettiği bilinmemektedir.

1908 seçimlerinde Kayseri iki mebus gönderdi; Hoca Kasım Efendi ve İmamzâde Ömer Mümtaz Bey. Bu tarihten 1918'e kadar değişik zamanlarda yapılan seçimlerde Ali Galip Bey, Rıfat Çalika Bey, Karabet Tomayan ve Mustafa Şeref Özkan, Osmanlı Meclisi'nde mebus olarak Kayseri'yi temsil ettiler.

İtilaf Devletleri (İngiltere, Fransa, Rusya, İtalya)'nin Türkiye topraklarının paylaşılması konusunda aralarında yaptıkları antlaşmaya göre Kayseri, Fransızlara

kalacak bölgede yer alıyordu. Fransızlar bu emellerini gerçekleştirmek için Adana, Antep ve Maraş gibi güney vilayetlerini işgal ederek Kayseri'ye doğru ilerlediler.

Kayseri civarında, özellikle Develi'de yoğun olan Ermeniler, Fransız işgaline

yardımcı olmak için silahlandılar ve müslüman halka karşı saldırıya geçtiler. Bu gelişmeler olurken, Amasya Tamimi gereğince her vilayetten çağrılan üç delegenin katılımı ile Sivas Kongresi toplandı.

Kongre öncesinde Kayserililer'in, İstanbul Hükümeti ile Anadolu Hareketi arasında bir karara varması kolay olmadı. Sivas Kongresi'ne katılma konusunda tereddütler oluştu. Tereddütleri gidererek bir karara varabilmek için, Taşcızâde Mehmet Bey'in evinde, şehrin önde gelenlerinden Belediye Başkanı Rifat Çalıka ve Müftü Remzi Efendi'nin içinde bulunduğu elli kişinin katıldığı bir toplantı yapıldı. Toplantıda tüm alternatifler tartışıldıktan sonra Sivas Kongresi'ne katılmaya karar verildi. İmamzade Ömer, Katipzâde Nuh Naci ve Halaçzâde Ahmet Hilmi kongre delegesi seçilerek Sivas'a gönderildi.

Kayseri'yi düşman işgal etmedi. Fakat Kayseri, Milli Mücadele'de vatani vazifesini hakkıyla yaptı. Sivas Kongresi'ne katılan delegeler şehre dönünce, alınan kararları halka anlattılar. Kayseri'de Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti kuruldu. Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Başkanlığı'na Müftü Ahmet Remzi Efendi getirildi. Saat Kulesi'nin muvakkithanesinde çalışmasına başlayan cemiyetin öncülüğünde, Kayseri Milli Mücadeledeki yerini aldı. Kayseri'de gönüllülerden oluşan bir müfreze Adana'nın kurtuluşuna katıldı. Ayrıca Kayseri'de gönüllülerden oluşan bir "Milli İntikam Tugayı" kuruldu.

KAYSERİ'DE YETİŞEN ÜNLÜLER

ŞEM'UN ALEYHİSSELAM

MELİK MEHMED GAZİ

MELİKGAZİ

AHİ EVRAN

NUREDDİN SULTANŞAH
ALAEDDİN KEYKUBAD
SEYYİD BURHANEDDİN
GEVHER NESİBE
HUNAT "MAHPERİ" HATUN
BOSTANCI BABA (BAHAEDDİN ÇELEBİ)
ABDULMUHSİN EL KAYSERİ
EMİR ÇOBAN
ALAEDDİN ERETNA
DAVUD-U KAYSERİ
KADİ BURHANİDDİN
MUZAFFEREDDİN ŞEYH MÜEYYED
SOMUNCU BABA
SULİPAŞA HATUN
ABDİ DEDE
MÜİNEDDİN PERVANE
EVHAÜDDİN KİRMANİ
FATMA BACI
ZEYNEL ABİDİN
İBRAHİM TENNURİ
SÜLEYMAN BEY
MİMAR SİNAN
PİRİ MEHMED PAŞA
ŞEYH ŞABAN HAZRETLERİ
TACEDDİN-İ VELİ
SEYİT HALİL DEVLETİ
İNCİLİ ÇAVUŞ
SEYRANİ
NİŞANCI MEHMED PAŞA
MEHMED RAŞİD EFENDİ
DADALOĞLU
CEMİL BABA

ŞEYH SİRACEDDİN-İ KAYSERİ
NECMEDDİN İMAD
EBU İSHAK ALEMDAR KEZARUNİ
MOLLA TATAR
ŞEYH RÜKNEDDİN SİNCANİ
MUİN FEYZİOĞLU
AHMET HİLMİ GÜÇLÜ
TURHAN FEVZİOĞLU
HACI ÖMER SABANCI
DİĞERLERİ:
ALİ NİSARİ
AHMET REMZİ AKYÜREK
YAMAN DEDE
OSMAN KAVUNCU
BELİĞ
AŞIK HASAN
RASİH
DİDARİ
MOLU'LU REVAİ
HACI TORUN EFENDİ

TARİHİ ESERLERİ

MEDRESELER

ŞİFAİYE GİYASİYE MEDRESESİ

HACIKILIÇ MEDRESESİ

SAHABİYE MEDRESESİ

HOCA HASAN MEDRESESİ

AVGUNLU MEDRESE

GÜLÜK MEDRESESİ

KÖŞK MEDRESE

SERACEDDİN MEDRESESİ

MELİK MEHMED GAZİ MEDRESESİ

HUNAT MEDRESESİ

HATUNİYE MEDRESESİ

PERVANE BEY MEDRESESİ

HAMİDİYE MEDRESESİ

HAVADAN MEDRESESİ

CAMİLER

CAMİİ KEBİ

HUNAT CAMİİ

HACIKILIÇ CAMİİ

GÜLÜK CAMİİ

HATIROĞLU CAMİİ

HAN CAMİİ

LALE CAMİİ

KURŞUNLU CAMİİ

ŞEYH CAMİİ

YANIKOĞLU CAMİİ

KALE CAMİİ

SANAYİ CAMİİ

İKİ KAPILI BÜRÜNGÜZ CAMİİ

TOPTANCILAR SİTESİ CAMİİ

KALELER VE SURLAR

İÇKALE

DEVELİ KALESİ

ÖKSÜT KALESİ

ZAMANTI KALESİ

AKKIŞLA KALESİ

ZENGİBAR KALESİ

VİRANŞEHİR KALESİ

HİSARCIK KALESİ

ZİRHA KALESİ

SURLAR

MÜZELER VE ÖREN YERLERİ

KAYSERİ ARKEOLOJİ MÜZESİ

ETNOGRAFYA MÜZESİ

ESKİŞEHİR ÖREN YERİ

KÜLTEPE ÖRENYERİ

SOĞANLI ÖRENYERİ

ÇEŞMELER

SELÇUKLU DÖNEMİ ÇEŞMELERİ

Şeyh Müeyyed Çeşmesi

Sahabiye Çeşmesi

Gevher Nesibe Çeşmesi

Lala Çeşmesi

Hasbet Çeşmesi

OSMANLI DÖNEMİ ÇEŞMELERİ

Çifteözü Çeşmesi

Müftü Çeşmesi

Matra Sokak Çeşmesi

Mıhlım Çeşmeleri

Hacı Mehmet Çeşmesi

Kadı Çeşmesi

Hacı Kasım Camii Çeşmesi

Göllü Çeşme

Büyük Çeşme Sokak Çeşmesi

Yazı Camii Çeşmesi

Karacaoğlu Çeşmesi

Gömleksiz Çeşmesi

Cami Çeşmesi
Çukurlu Cami Çeşmesi
Hasbek Cami Çeşmesi
Gavremoğlu Çeşmesi
Oduncu Çeşmesi
Güdüllü Çeşme
Kara İmam Çeşmesi
Mollaoğlu Konağı Çeşmesi
Kalaycıoğlu Camii Çeşmesi
Bezirhanoglu Çeşmesi
CUMHURİYET DÖNEMİ ÇEŞMELERİ
Mustafa Özbakkal Çeşmesi
Hayır Sevenler Çeşmesi
Binbaşı Hacı Hayri Çeşmesi
Boz Sokak Çeşmesi
Hasanlı Mahallesi Çeşmesi
Han Camii Çeşmesi
Zekai Bey Mahallesi Çeşmesi
Altay Sokak Çeşmesi
Dökmeci Sokak Çeşmesi
Ulus Sokak Çeşmesi
Lise Caddesi Çeşmesi
Karamancı Şaban Çeşmesi
Nuh Emmi Çeşmesi
Setenönü Çeşmesi
İyiler Sokak Çeşmesi
Erdal Sokak Çeşmesi
Aydıklıkevler Çeşmesi
Düvenönü Manavlar Çeşmesi
Etiler Sokak Çeşmesi
Akbay Sokak Çeşmesi
Hatip Tekin Çeşmesi
Şih Sadettin Çeşmesi
Akbay Çıkmaz Sokak Çeşmesi
Akasya Sokak Çeşmesi
Tevfik Başol Çeşmesi
Mirzazadeler Çeşmesi
İzzet Kösehaliloğlu Çeşmesi
Mescid Çeşmesi
Tolunay Karaaslan Çeşmesi
Yaşıt Sokak Çeşmesi
Otpazarı Çeşmesi
Mustafa Usta Çeşmesi
Karayolları Çeşmesi
Güllübahçe Çeşmesi
İbrahim-Zehra Çeşmesi
Kör Çeşme

ŞADIRVANLAR

Hunat Camii Şadırvanı
Hacıkhıç Camii Şadırvanı
Camii Kebir Şadırvanı
Sanayi Camii Şadırvanı
Bürüngüz Camii Şadırvanı
Han Camii Şadırvanı
Yanıköğlü Camii Şadırvanı
Fevzi Çakmak Camii Şadırvanı
Park Camii Şadırvanı
Çınar Camii Şadırvanı
Yenişehir Camii Şadırvanı
Sadıklar Camii Şadırvanı
Terminal Camii Şadırvanı
Yeni Sanayi Camii Şadırvanı

HAMAMLAR

SULTAN HAMAMI
HUNAT HAMAMI
GÜLÜK HAMAMI
CAFERBEY HAMAMI
KADI HAMAMI
SELAHADDİN HAMAMI

KÖŞKLER

HIZIR İLYAS KÖŞKÜ
HAYDAR BEY KÖŞKÜ

HAN VE KERVANSARAYLAR

VEZİR HANI
TUZHİSAR KERVANSARAYI
CIRGALAN HANI
SULTAN HANI
KARATAY KERVANSARAYI
PAMUK HANI

KÜMBEDLER

HUNAT HATUN KÜMBEDİ
GEVHER NEŞİBE HATUN KÜMBEDİ
MEHMET MELİK GAZİ KÜMBEDİ
ALİ CAFER KÜMBEDİ
MELİK GAZİ TÜRBESİ
HASBEK KÜMBEDİ

SUYA KANMIŞ HATUN KÜMBEDİ
EMİRŞAHAP KÜMBEDİ
KUTLUĞ HATUN KÜMBEDİ
LALE KÜMBEDİ
ERDOĞMUŞ KÜMBEDİ
MEHMET ZENGİ KÜMBEDİ
KÖŞK KÜMBEDİ
DÖNER KÜMBED
ÇİFTE KÜMBED
SIRÇALI KÜMBED
EMİR ALİ KÜMBEDİ
HAN KÜMBEDİ
BEŞPARMAK KÜMBEDİ
DÖRTAYAK KÜMBEDİ
EMİR SULTAN KÜMBEDİ
ALACA KÜMBED
ÜÇKÜMBETLER
SEYYİD BURHANEDDİN TÜRBESİ
ZEYNEL ABİDİN TÜRBESİ
SEYYİD ŞERİF KÜMBEDİ
DEV ALİ KÜMBEDİ
ULU HATUN ŞADGELDİ TÜRBESİ
HACİB CAVLI KÜMBEDİ

ADAK YERLERİ

SEYYİD BURHANEDDİN TÜRBESİ
ZEYNEL ABİDİN TÜRBESİ
HELVACI DEDE MEZARI
SEYYİD HALİL DEVLETİ
ÇELENLİ EFENDİ
ŞAM BABA
MELİK GAZİ TÜRBESİ
EMİR SULTAN
TENNURİ HAZRETLERİ
TAVİL BATTAL AHMET GAZİ
ŞEYH DAVUD-I KAYSERİ

KÖPRÜLER

TEKGÖZ KÖPRÜSÜ
ÇOKGÖZ KÖPRÜSÜ

ÇARŞILAR

KAPALI ÇARŞI
BEDESTEN

TERMALİZM

YEŞİLHISAR İÇMESİ
BAYRAMHACI KAPLICASI
TEKGÖZ KAPLICASI
ZİLE İÇMESİ
HACI VELİ KAPLICASI

FOLKLOR

MENDİL OYUNU
EMİNEM OYUNU
TURNAM
ÜKALİCE POTİNLİ GELİN
ÖTEYÜZ OYUNU
SİNSİN OYUNU
YUMRUK OYUNU
SERÇE OYUNU

KAYSERİ İÇİNDEKİ MÜZELER

Arkeoloji Müzesi

1930 yılında Hunat Hatun Medresesinde kurulmuş, 1969 yılında Gültepe Mahallesi, Kışla Caddesi'nde yeni yapılan bugünkü binasına taşınmıştır. Eserler Kronolojik bir düzen içerisinde iki büyük salon ve bahçede sergilenmektedir.

1. Salonda, Eski Tunç Çağına ait seramik eserler, idoller ve Kültepe kazılarında elde edilen Asur Ticaret Kolonileri Çağına ait eserler sergilenmektedir.
2. Salonda, Frik, Helenistik, Roma ve Bizans çağlarının Kayseri ve çevresinden derlenmiş eserleri, Beştepeler ve Garipler tümülüslerinden ele geçen mezar hediyeleri sergilenmektedir.

Bahçede ise, Helenistik, Roma ve Bizans çağlarının mermer heykelleri, mezar stelleri, lahit ve pişmiş topraktan iri küpler sunulmaktadır.

Etnoğrafya Müzesi, Osmanlı Evi Müzesi

1983 tarihinde Hunat Hatun Medresesi'nde kurulmuş 1997 yılında Cumhuriyet Mahallesi'nde Tennuri Sokağı'nda bulunan 1419-1497 tarihleri arasında yapılmaya başlanan ve 18. yüzyıla kadar yapımı devam eden Güpgüpoğlu Konağına taşınmıştır. Konağın bir bölümü Osmanlı Evleri'ni yansıtan düzende sergilenmiş, diğer bir bölümü ise Etnoğrafya Müzesi olarak Kayseri yöresinin özelliklerini

yansıtan Türk, İslam Kültürünün çini, silah, ahşap, maden, el yazma, halı, kilim, erkek ve kadın giysileri ile takı ve süs eşyaları sergilenmektedir.

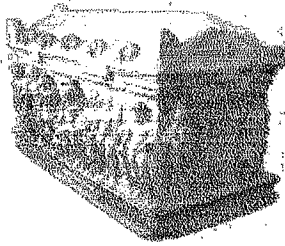
Tıp Tarihi Müzesi (Gevher Nesibe Müzesi)

Cumhuriyet Meydanı, Mimar Sinan Parkı içerisinde bulunan Gıyasiye ve Şifahiye Medresesi'nde 1982 yılında müze olarak açılmıştır.

Çifte Medreseler, İkiz medrese, Kayseri Tıp Mektebi isimleri ile de anılan yapı topluluğu, Gıyasiye ve Şifahiye olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Her iki binada açık avlu, sivri kemer ve tonos tavanlı revaklar, kare ve dikdörtgen odalar mevcuttur.

Müzenin birinci bölümünde (Gıyasiye) Selçuklu döneminde tıpta kullanılan çeşitli malzemeler sergilenilmektedir. ikinci bölümde (Şifahiye) ise 12. yüzyılda akıl hastalarının müzik (telkin yolu) ile tedavi edildiği akıl hastaları bölümü (Bimarhane) gezip, incelenmeye değer bölümlerdendir.

Atatürk Evi Müzesi

Cumhuriyet Mah. Tennuri Sokağında bulunan bina, 19. yy sonunda ev olarak yaptırılmıştır.

Atatürk, Heyet-i Temsiliye Reisi olarak 20.12.1919'da Kayseri'ye teşriflerinde bu evde misafir kalmışlardır. Bunun anısına restore edilerek binanın üst kattaki bir odasında, Kayseri'yi ziyaretleriyle ilgili belge ve foto graflar sergilenmektedir.

KAYSERİ COĞRAFYASI

İç Anadolu'nun Kızılırmak bölümünde yer alan Kayseri ili, kuzeyde Yozgat ve Sivas, batıda Niğde ve Nevşehir, güneyde Adana, güneydoğuda Kahramanmaraş ve doğuda Malatya illeri arasında yer alır.

Grinwich rasathanesine göre 33 derece 30 dakika doğu boylamı, 38 derece 45 dakika 30 saniye kuzey enleminde bulunan ilimizin yüzölçümü 16.917 km2 ve adenizden yüksekliği 1050 metredir.

YERYÜZÜ ŞEKİLLERİ

DAĞLAR : İlin orta kısmında kav yığınlarından oluşan tepelerle çevrelenen 1100 km² lik kaidesi ile Erciyes sönmüş volkanı bulunur. Kayseri'nin diğer dağları sıradağlar biçiminde kıvrımlara uğramış bir yapı gösteren yükseltilerdir. Bunlardan biri Erciyes Dağının 15 km kadar kuzeydoğusunda başlar ve batı bölümü Korumaz Dağı (1900m) orta bölüm Çekserat Dağı (1950m) doğu bölümü Hınzır Dağı (2623m) dir. Bu dağların güneybatısında Süvengen Dağı (1950m) Aygörmüş Dağı (2072m) ve bu dağlardan geniş düzlüklere ayrılmış bulunan Köşkerli (2000m) ve Kepekli Dağı (2200m) yer alır. İlin güney kısmında Tahtalı Dağlar (2700m) Şirvan Dağı (2316m) Binboğa Dağı (2830m) ve Bakır Dağı (2962m) bulunur.

ERCIYES DAĞI

ERCIYES, ERCİYEŞ, ERCİYAS, ERCİYAŞ olarak da bilinir. Kayseri kentinin güneyinde, İç Anadolu Bölgesi'nin en yüksek dağı. Antik adları ARGAIOS ve ARGAEUS'tur. Kesintisiz bir dizi oluşturan ve farklı yönlerde su gönderen ovalarla çevrilidir. Doğu ve güneydoğudaki Zereşek ve Tomarza ovaları Seyhan'ın kolu Zamantı Irmağı aracılığıyla Akdeniz'e; güneyde, dışarıya akışı bulunmayan Develi Ovası Sultan Sazlığı'na; Kuzeydeki Kayseri Ovası ve Kızılırmak'ın kolu Karasu (Sarımsaklı Suyu) aracılığıyla Karadeniz'e su gönderir. Dağın en yüksek iki doruğu, batı-doğu doğrultulu bir sırt üzerinde bulunan Büyük Erciyes (3.917 m) ile Küçük Erciyes'tir (3.702 m) Erciyes Doruklarının doğrultusunda, Kayseri Develi yolunun geçtiği Tekir Biliyle (2.150 m) ayrılan Koç dağı (2.700 m) bulunur. Bütün bu yüzey şekilleri, kuzey-güney doğrultulu Kayseri-Develi çöküntü alanında Miyosen Bölüm (y. 26-7 milyon yıl önce) başlarında gerçekleşen püskürmelerle oluşmuş büyük bir kütlenin aşınmasıyla ortaya çıkmıştır.

Erciyes, taze bir yanardağ değil, yoğun aşınma geçirmiş bir yanardağ artığıdır. Pliyosen Bölüm (y. 7-2.5 milyon yıl önce) ortalarında biçimlenmesini tamamlayan kütlede, Pliyosen'de başlayıp Pleyistosen Bölümde (y. 2.5 milyon-10 bin yıl önce) süren yeni lav ve tüf püskürmeleriyle daha genç eklenti koniler oluşmuştur. Bu konilerin en önemlileri doruğun kuzeydoğusundaki Ali Dağı (1.870 m), kuzeydeki Lifos (Çadır) Tepesi (2.503 m), kuzeybatıdaki Sütdonduran Tepesi (2.797

m), batıdaki Eğrikuzey Tepesi (2.920 m) ve Kolanlı Dağı (2.680 m), Develi'nin kuzeyindeki güney yamacında ise Göktepe (2.445 m) ve Beşparmak Dağıdır (2.115 m). Bu eklenti yanardağ konilerinden bazılarının doruğunda kraterler vardır. Kuzey yamacında bulunan Lifos Tepesindeki krater (çapı 400-500 m) buna örnektir. Dağın yamaçlarındaki eklenti konilerinden ikisinin içinde suların birikmesiyle Cora gölü ve Sarıgöl oluşmuştur. Erciyes Dağındaki daha yeni yanardağ etkinliklerinin bir başka kanıtı da, çeşitli püskürme dönemlerine ait lav akıntılarıdır. Erciyes'in 8 km kadar güneyindeki Dikkartın (2.760 m) kraterinden çıkan lav akıntıları çok taze görünüştedir.

Tarihsel kaynaklarda dağın eteklerinde, içinde ateş bulunan çukurlardan söz edilmesi dağın eteğindeki antik Mazaka kentinde ortaya çıkarılan sikkelerde tepesinden ateş çıkan bir dağın bulunması, Erciyes'te yanardağ etkinliğinin uzun zaman sürdüğünü göstermektedir. Ama bu püskürmeler ana kraterden değil, yamaçlardaki eklenti konilerden olmuştur. Ana kütlenin süredir etkinlik göstermediğini ortaya koyan bir başka kanıt da, Pleyistosen Bölümde oluşmuş küçük bir buzuldur. Kuzeybatıya açılan vadilerden birinin ağzında yer alan 650 m boyundaki buzul 3.380 m'ye kadar iner. Buzulun Pleyistosen Bölümde daha uzun olduğu ve daha alçaklara kadar indiği, vadinin ön kesimlerindeki buzultaşlardan (moren) anlaşılmaktadır.

Erciyes'e çıktığı bilinen ilk kişi, 30 Temmuz 1837'de dağa tırmanan W.J. Hamilton'dır. Daha sonra da Tozer, Cooper (1879), Penther, Zederbauer (1902) ve Bartsch (1930-34) adlı dağcılar Erciyes'e çıktı. Bartsch'tan öncekilerin tümü güney yamacından tırmanmıştı. 28 Ağustos 1924'te Binbaşı Hüseyin Remzi, Yüzbaşı Cemil Cahit ve yedi subaydan oluşan bir ekip dağa tırmandığı bilinen ilk Türklerdi. Büyük Erciyes'te asıl doruk noktasının bulunduğu yaklaşık 16 m'lik dik kaya bloğa ilk kez tırmananlar, 1928'de dağa güneydoğu sırtından çıkan G. Haafe, U. Schönborn ve E.J. Ritter'dir. Türk dağcılar ve araştırmacılar dağa tüm rotalardan tırmanmaktadır.

Orman üst sınırının başladığı 2.500 m'nin altındaki bölgelerde, yüzyıllardır tahrip edildiği için, hiç orman kalmamıştır ve dağ bir step görünümündedir. Dağdaki doğal otlaklardan hayvancılıkta yararlanılır. Otsu bitkilerden çiçek balı elde etmek için çevreden ve Muğla ile Fethiye yörelerinden gelen arıcılar, kovanlarını Erciyes'e çıkarırlar Tekir belindeki otel, dağ evi ve kamu kuruluşlarına ait sosyal tesislerle

Erciyes aynı zamanda bir kış sporları merkezidir. Erciyes Dağının etekleri meyve bahçelerinden oluşan bir yeşil kuşakla çevrilidir. Dağın kuzey kesimindeki yeşil kuşak içinde yer olan köy ve kasabalar Kayserililerin yazlık olarak kullandıkları yerleşmelerdir. Kayseri-Talas-Tomarza-Develi-İncesu-Kayseri yolu Erciyes Dağını çepeçevre kuşatır.

OVALAR VE VADİLER: Kayseri ilinin üzerinde bulunduğu bölgedeki ovalar Erciyes Dağı'nın kuzey ve güneyinde yer almaktadır. Erciyes'in kuzey-batı bölümündeki Ambar Ovası ve karasazlık düzlükleriyle birlikte 750km²'lik alana yayılan Kayseri Ovası bulunur.

Erciyes'in güneyinde ise denizden yüksekliği 1100-1150 metreyi, yüzölçümü 800 km²'yi geçen Develi Ovası yer alır. Kapalı havza düzlüklerinden olan bu ovanın büyük bir kısmında Sultan Sazlığı adı ile tanınan büyük bir sazlık bulunur. İlin bu ovalara göre daha küçük ovaları arasında Akdölen, Zamantı ve Mandal Ovaları sayılabilir.

AKARSULAR - GÖLLER BARAJLAR: Kayseri ili içerisinde oluşan en büyük akarsu, Uzunyayla ortasındaki Örenşehir (Viranşehir) bucağının Şerifiye Köyündeki büyük bir kaynaktan çıkan ve il arazisinde 200 km yol alan Zamantı Irmağı'dır. İlin bir diğer önemli akarsuyu olan Sarımsaklı suyu da Bünyan ilçesinin güneyinde Tura Dağı eteğinde Pınarbaşı denilen yerden çıkar ve Kayseri'nin kuzeyinden batıya doğru akarak Karpuzatan ve burçlardan aldığı sulara Karsu adı altında Tekgöz civarından geçen Kızılırmak'a dökülür.

İl içinde doğan bu ırmaklar dışında Sivas ilinde doğan Anadolu'nun en uzun ırmağı Kızılırmak'ın bir bölümü Sarıoğlan ilçesinden Kayseri'ye girer ve 120 km en fazla il içerisinde ilerleyerek Himmeddede Kasabası yakınlarından ilden ayrılır.

Kayseri bir kısmı dağda olan göllerini (Sarıgöl), derinliği az olan ova göllerini (Yay Gölü, Çöl Gölü, Tuzla Gölü, Engil Gölü) ve sazlık gölleri (Sultan Sazlığı, Kurbağa Çibik Gölü, Karasaz) bünyesinde barındırır.

2335 metre yüksekliğindeki dağ gölümüz Sarı Göl, Erciyes'in batı İncesu ilçesine bağlı Şeh. Şabanköyünün 5 km güneydoğusunda 12.5 hektarlık bir alana yayılır.

Ova göllerimizden Yay Gölü 12mm/lt lik tuzluluk oranı ile yazın suyu çekilen, yağmurlu mevsimde genişleyen ve derinliği bir kaç metreye ulaşan bir gölümüzdür. Bu gölün kuzeybatısındaki Çöl Gölünün tuzluluk oranı ise 80 mm/lt ye çıkar ve derinliği bir desimetre kadardır.

Şehir merkezinin 40 km kuzeydoğusunda bulunan 24.000 dekar alana yayılan Palas'taki Tuz Gölü'nün derinliği ise 8-10 metre ve suyu tuzlu olduğu için Tuzla Gölü adıyla bilinir. Bu gölün kenarında yaz aylarında buharlaşan su nedeni ile tuz birikimleri görülür. Bu tuz, hayvan besiciliğinde kullanılır.

Kayseri şehrinin kuzeydoğusundaki Engil Gölü'nün yüzölçümü ise 40 hektardır.

Bu göllerimizden başka il merkezine 26 km uzaklıkta, Hisarcık Kasabası'nın güneyindenki Erciyes Kayak Merkezi yakınında Tekir mevkiinde yer alan Tekir Göleti vardır. Çevrenin ağaçlandırılmasına henüz başlanmamıştır. Ayrıca İncesu ilçesinin 3 km batısında İncesu Sel Kapanı, Erciyes Kasabasının 1 km güneyinde Zincidere Göleti Pınarbaşı ilçesi, Karakuyu Köyü yakınında Karakuyu Göleti, Gesi Kasabasının 2 km güneyinde Efkere Göleti yer almaktadır.

İlimizde bulunan barajlar ise, Sarımsaklı Ağcaşar, Kovalı ve Akköy barajlarıdır. İl merkezinin 30 km kuzeydoğusundaki Sarımsaklı suyu üzerinde inşa edilen Sarımsaklı Barajı'nın toprak dolgu yüksekliği 38 metre, tepe uzunluğu 578 metre, denizden yüksekliği 1208 m, gölü dolgu hacmi 1.5 milyon metreküp ve dolusavak kapasitesi 500 m³/sn'dir.

Kayseri'ye 100 km uzaklıkta Yahyalı İlçesinin 9 km kuzeyinde yer alan Ağcaşar Barajı'nın çevresindeki ağaçlandırma çalışmaları yeni tamamlanmış olup, rekreasyon alanları henüz tesis edilmemiştir.

Sulama amacıyla yapılan toprak dolgu barajın temelden yüksekliği 27 m, dolgu hacmi 2.4 milyon m³, su depolama hacmi 66 milyon m³, normal göl hacmi 61.7 hm³, aktif göl hacmi 58.1 hm³'tür.

Kayseri'ye 70 km uzaklıkta Yeşilhisar'ın 4 km batısında Develi civarına inen derelerden birinin üzerinde kurulu olan Akköy Barajı 42 metre yükseklikte bir beton taş barajının gerisinde derince ve boyu 1 km olan bir gölete yer verecek şekilde yapılmıştır. Baraj çevresi kısmen ağaçlandırılmış olup rekreasyon alanı yoktur.

Kovah Barajımız ise Kayseri'ye 100 km uzaklıkta olup, Yahyalı ilçesinin 21 km batısında yer alır.

BİTKİ ÖRTÜSÜ: Kayseri ili toprakları bozkır görünüşündedir. İlimizde ova, tepe, dağ bozkırları vardır. Dağlar doğal ormanın sınırları içerisinde olduğu halde, bu dağlarda sadece çalılıklar ile yeryer bozuk orman yapısı görülmektedir. Ormanlık alanlara Toros'lara düşen dağlarda rastlanır. Karaçam (*Pinus nigra*), meşe soyları (*Quercus aegilops*) ağaçları bu ormanlarda bulunan türler arasındadır. Başlıca ormanlar arasında Tomarza ilçesinde 14.000, Yahyalı ilçesinde 23.000, Develi ilçesinde 12.000 hektar alanı kaplayan ormanları sayabiliriz. Talas ilçesine bağlı Ali Dağı'nda ağaçlandırma çalışmaları yapılmaktadır.

İlin iç bölümündeki dağlarda ise seyrek çalılıklar ve otluklar bulunur ve bunlar mera olarak kullanılır. Dağlar arasındaki havza ve ovalarda ise doğal bitki örtüsü olarak bozkırlar görülür. Bu bölgeler tarım alanı olarak kullanılmaktadır. Bunun yanı sıra buğday, arpa, yonca, şekerpancarı ve çeşitli sebzeler için kültür bitkileri yetiştirme amacıyla yine bu bölgelerden yararlanılmaktadır.

Kayseri topraklarının bazı küçük bölümleri Doğu Anadolu ve Akdeniz Bölgeleri, daha büyük bölümü İç Anadolu bölgesi sınırları içerisinde kalan il ve il merkezi kent.

Yüz ölçümü: 16.917 km² olan Kayseri ili kuzeyde Yozgat ve Sivas Doğuda gene Sivas ve Kahramanmaraş, güneydoğu ve güneyde Adana, güney batıda Niğde, batıda da Nevşehir illeri ile çevrilidir.

Doğal yapı: İç Anadolu düzlüklerinin güneydoğu ucunda yer alan ilin yüzey şekilleri bir sönmüş yanardağ kütlesi, iki dağ sırası ile bunların arasındaki plato ve çöküntü alanlarından oluşur. İlin ve İç Anadolu bölgesinin en yüksek dağı olan Erciyes dağı (3.917 m) sönmüş bir yanar dağ artığıdır. Orta kesimdeki Süveğen (1.968 m), Aygörmez (2.094 m), Kepekli (2.225 m) ve Hınzır (2.641 m) dağları güney batı-kuzey doğu doğrultusunda uzanır. Doğuda bu dağlara koşut olarak uzanan Tahtalı Dağlar, Orta Toroslar'ın bir kolunu oluşturur. Tahtalı Dağların il sınırları içindeki en yüksek noktaları Bakır Dağı (2.721 m), Bey Dağı (3.075 m), Soğanlı Dağı (2.925 m), Dumanlı Dağı (2.873 m) ve Gövdeli Dağın'ın Sandıklıdere Tepesi'dir. (2.601 m) kuzeyde Akdağ, güney doğuda Dibek ve Binboğa dağları, güneyde de Aladağlar il topraklarına sokulur. Bu dağ sıralarının Kuzey kesiminde yer alan uzun yaylanın büyük bölümü il sınırları içindedir. il topraklarının kuzeydoğu kesimini kaplayan Uzunyayla, Zamantı ırmağının başlangıç kolları tarafından açılan vadilerle derin bir biçimde yarılmıştır. İlin öteki önemli platoları, Kızılırmak çevresindeki Sultansekisi ve Anarat düzlükleridir.

İlin başlıca akarsuları Kızılırmak, onun kolu Sarımsaklı çayı ve Zamantı ırmağıdır. Kızılırmak ilin kuzey kesiminde, kuzeydoğu güneybatı doğrultusunda Yozgat il sınırlarına koşut olarak akar. Bünyan'ın doğusundaki dağlık yöreden kaynaklanan ve menderesler çizerek Kayseri kentinin kuzeyinde batıya doğru akan Sarımsaklı Çayı, Beydeğirmeni yakınlarında Kızılıрмаğa katılır. Aşağı kesimlerinde Karasu adıyla anılan bu akarsu üzerinde sulama amaçlı Sarımsaklı barajı kurulmuştur. Uzunyayla'dan kaynaklanan Zamantı ırmağı, kabaca kuzeydoğu güneybatı doğrultusunda akarak il sınırları dışında Sarızın kuzeyinden doğan Göksu ırmağı ile birleşir ve Seyhan Irmağını oluşturur.

Erciyes Dağı'nın güney ve güney batısında yer alan Develi Ovası kapalı havza niteliğinde bir çöküntü alanıdır. Çevredeki dağlardan gelen sular ovanın orta kesiminde sığ göl ve bataklıklar oluşturur. Kilometrelerce genişliğindeki bu su birikintileri Sultan Sazlığı ve Yay Gölü adları ile anılır. İldeki önemli göllerden biride Palas Ovasında yer alan ve bir bölümü gene sazlıklar ile bataklıklardan oluşan Tuzla Gölüdür. İlin bir başka ovası olan Kayseri Ovası, çevresindeki bataklıklar kurutularak tarıma açılmıştır.

Ekonomi: İç Anadolu, Doğu Anadolu ve Akdeniz kıyısı birbirine bağlayan geçtiği ilde bitkisel üretime elverişli olan alanların sınırlı olması, halkın öteden beri ticaret ve el sanatlarına yönelmesine yol açmıştır. Kayseri, tarihi boyunca çevresinde ki geniş alanın ticaret merkezi olmuştur. Cumhuriyet sonrasındaki yatırımlarla, ilin ekonomisinde tarım dışı kesimlerin değer olarak daha büyük bir ağırlık kazanmış olmasına karşın, halkın büyük bölümü geçimini hala tarımdan sağlar. 1989 da tarla bağ ve bahçelerde yapılan bitkisel üretimin miktarı şöyle idi: 288.988 ton buğday, 164.897 ton şeker pancarı, 139.460 ton arpa, 72.302 ton patates, 45.642 ton kuru yem bitkileri, 36.992 ton çavdar, 30.342 ton elma, 13.034 ton üzüm ve 11.105 ton soğan. Aynı yıl ilin Türkiye çavdar üretimindeki payı 5 de 1 düzeyinde idi. Meyve suyu fabrikalarının kuruluşu, meyveciliğin gelişiminde özendirici olmuştur. Yaylalı Çayı ve Dereköy Vadileri ile Yeşilhisar çevresi, başlıca meyvecilik alanlarıdır. İlde önemli miktarda zerdali, kayısı, armut, erik ve ceviz de yetiştirilir.

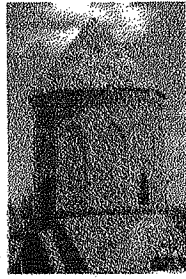
İl ekonomisinde bitkisel üretim kadar önem taşıyan hayvancılık daha çok hayvansal ürün elde etmek amacı ile yapılır. Kars ve Erzurum gibi illerden de Kayseri'nin yaylalarına sürüler getirilir. İlin başlıca hayvansal ürünü, Kayseri'nin simgesi haline gelen pastırmadır. İlde en çok koyun, sığır ve kıl keçisi beslenir; Pınarbaşı'nda iyi cins koşu atları yetiştirilir. Et ve Balık Kurumu'na (EBK) bağlı kombina et üretiminde birinci sırayı alır. Yün ve deri öteki önemli hayvansal ürünlerdir. Hayvancılığa bağlı olarak ilde gelenekselleşmiş uğraşlardan biride halıcılıktır. Selçuklular döneminde bağlayan halıcılık özgün niteliğini koruyarak günümüzde de sürdürülmektedir. El tezgahlarına dayalı üretim birimlerinin yanı sıra son yıllarda birçok halı fabrikası açılmıştır. Kayseri, Bünyan, Yahyalı ve Yeşilhisar (Karahisar) halıları yurt ve dünya çapında ünlüdür.

İldeki sanayi kuruluşlarının büyük bölümü Kayseri kentindedir. Etibank'ın Pınarbaşı'ndaki Orta Anadolu Krom İşletmesi, Sümerbank'ın Kayseri Pamuklu Sanayi müessesesi ile Bünyan Halı ve Battaniye Sanayi müessesesi başlıca sanayi kuruluşlarıdır. Öteki önemli sanayi tesisleri Çinko-Kurşun Metal Sanayi A.Ş. (ÇİNKUR), Kayseri Şeker Fabrikası ve Kayseri Yem Fabrikasıdır. Bunlardan başka makina ve metal eşya üreten, dokumacılık, gıda, cam ve orman ürünleri dallarında çalışan işyerleri de vardır.

Kayseri-Develi yolunun geçtiği Tekir Belindeki tesisler, Kayserili'lerin yararlandığı bir kış sporları merkezidir. Çeşitli su kuşlarının yaşama konaklama ve üreme alanı olan Sultan Sazlığı, kuş meraklıları için önemli bir turistik potansiyel taşır. İlin kaplıca turizmi bakımından önem taşıyan yöreleri, merkez ilçenin Himmetdede bucağında bağlı Bayramhacı köyü yakınındaki Bayramhacı Kaplıcası ile Yeşilhisar kentinin güneyindeki Dutluk İçmesidir.

Kayseri, yeraltı kaynakları açısından zengin bir ildir. il topraklarında jips, tuğla ve kiremit hammaddesi, krom, alüminyum (Sarız), bakır-kuşun-çinko-pirit (Develi ve Yahyalı), demir (Develi, Yahyalı, Bünyan, Pınarbaşı), kaolin (Develi ve Felahiye), pomza taşı (Develi ve merkez ilçe), diatomit (Merkez ilçe), sanayi kili (Felahiye), Linyit (Merkez ilçe) içeren yataklar vardır.

Tarihsel Yapılar: Kent ve çevresi tarihsel yapılar bakımından zengindir.

Kültepede ele geçen buluntular, hem Kayseri'nin hem de Anadolu'nun yerleşim ve uygarlık tarihini aydınlatması bakımından büyük önem taşır. Kuzey surlarını altıncı yüzyılda I. İustinianos'un yaptırdığı ve Selçuklular, karamanlılar ile Osmanlıların onardığı Kayseri Kalesinin dış surları günümüzde yıkıktır. Dörtgen planlı 3 kapılı ve 195 burçlu ve yakın dönemde onarılan iç kalede saraflar çarşısı kurulmuştur (1988). Kentin ve yakın çevresinin başlıca tarihsel yapıları Kayseri Ulu Camisi, Hunat Hatun Külliyesi, Çifte Kümbet, Döner kümbet, Sırçalı Kümbet, Ali Cafer Kümbeti, Hacı Kılıç Camisi ve Medresesi, Sahabiye Medresesi, Çifte Medrese, 3 köşkten oluşan Keykubadiye sarayı, Hızır İlyas Köşkü, Haydar Bey Köşkü, Molla Oğulları Konağı, Kölük Camisi ve Medresesi (13. yy), Avgunlu Medresesi (13. yy), Köşk Medrese (13. yy) Hatuniye Medresesi (1432), Kurşunlu Cami (1585) ile

Kayseri Ankara yolundaki Tekgöz Köprüsü (1203) ve Kayseri Yozgat yolundaki Çokgöz Köprüsüdür (13.yy).

Kültüpede yapılan kazılarda ele geçen buluntulardan bir bölümü 1969 da açılan Kültepe müzesinde sergilenmektedir. İlin Çeşitli yörelerinde bulunan ve Kayseri Lisesinde depolanan Tarihsel ve arkeolojik yapılar daha sonra müze olarak düzenlenen Hunat Hatun Külliyesine taşınarak 1938 de ziyarete açıldı. Arkeolojik yapıtlar 1969 da açılan Kayseri arkeoloji müzesinde sergilenmeye başlayınca, Selçuklu ve Osmanlı dönemlerine ait etnoloik yapıtların bulunduğu Hunat Hatun Külliyesindeki bölüm, Kayseri etnografya müzesi olarak düzenlendi. Erciyes Üniversitesine bağlı olan Tıp Tarihi Enstitüsü ve Müzesi ise Çifte Medresededir.

Kayseri Belediyesi 1871 de kurulmuştur. Nüfus (1990) il, 943.484; kent, 421.362.

ERCİYES ÜNİVERSİTESİ BÖLÜMLERİ

TIP FAKÜLTESİ

İLAHİYAT FAKÜLTESİ

FEN EDEBİYAT FAKÜLTESİ

MİMARLIK FAKÜLTESİ

GÜZEL SANATLAR FAKÜLTESİ

YOZGAT MİMARLIK MÜHENDİSLİK FAKÜLTESİ

NEVŞEHİR TURİZM İŞLETMECİLİĞİ VE OTELCİLİK YÜKSEKOKULU

YOZGAT MESLEK YÜKSEKOKULU

SAĞLIK HİZMETLERİ MESLEK YÜKSEKOKULU

KOCASINAN MESLEK YÜKSEKOKULU

İNCEKARALAR SAĞLIK HİZMETLERİ MESLEK YÜKSEKOKULU

ATATÜRK SAĞLIK HİZMETLERİ MESLEK YÜKSEKOKULU

YOZGAT SAĞLIK HİZMETLERİ MESLEK YÜKSEKOKULU

GEVHER NESİBE TIP TARİHİ ENSTİTÜSÜ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İşletme Anabilim Dalı

İktisat Anabilim Dalı

Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı

Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı

Tarih Anabilim Dalı

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Biyokimya Anabilim Dalı

Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon Anabilim Dalı

Fizyolojik Anabilim Dalı
Halk Sağlığı Anabilim Dalı
Morfoloji Anabilim Dalı
Yüksek İrtifa ve Spor Anabilim Dalı
Farmakoloji Anabilim Dalı
Tıbbi Biyoloji Anabilim Dalı

FEN BİLİMLERİ

Matematik Anabilim Dalı
Fizik Anabilim Dalı
Kimya Anabilim Dalı
Makine Anabilim Dalı
Elektronik Anabilim Dalı
Bilgisayar Anabilim Dalı
Biyoloji Anabilim Dalı

BÖLÜMLER

Atatürk İlkeleri ve İnkılap tarihi bölümü
Türk Dili Bölümü
Yabancı Diller Bölümü
Beden Eğitimi ve Spor Bölümü
Güzel Sanatlar Bölümü

MERKEZLER

Bilgisayar bilimleri Araştırma ve Uygulama Merkezi
Atatürk İlkeleri Araştırma ve Uygulama Merkezi
Çevre Korunması Araştırma ve Uygulama Merkezi
Yüksek İrtifa ve Spor bilimleri Araştırma ve Uygulama Merkezi
Hidroklimatoloji ve Fiziksel Araştırma ve Uygulama Merkezi
Kayseri ve Yöresi Tarih Araştırma ve Uygulama Merkezi
Türk Dünyası Araştırma ve Uygulama Merkezi

KAYSERİ AĞZI

Al sana çağla, kuş kaptı: Söz verip Umutlandırdıktan sonra vazgeçmek, aldatmak. Güzel bir şeyi gösterip tadını almadan sona erdirmek. (Örneğin, güzel şarkı söyleyen birisinin bir iki şarkı söyledikten sonra, utanarak yarıda bırakması sonucunda dinleyenlerin tepkisini nazıkçe dile getirmesi için kullanılması.)

Bıyığın altından geçmek: Bir kimseye bir iş hatırı için yarım ağız teklifte bulunmak.

Canı Su Kesilmek: Bekleye Bekleye Sıkılmak

Ceviz çuvalı gibi haşırdamak: Durmadan anlamlı anlamsız bir konuda konuşmak.

Cöddür cüddür ötmek: Ufak cüsseli, bilgiçlik taslayan kimseleri yermek için kullanılır.

Çalıy Tepesinden Sürümek (sürüklemek): Bir işte, bir konuşma esnasında kışkırtıcı sözler söylemek. işi çıkmaza sokmak.

Daz daz kurmak: Leyleklerin gelmeye başladığı bahar günlerinde taydaş (yaşıt) çocuklar bir araya gelir ve çeşitli oyunlar oynarlar. Bazan da her çocuk evinden bir çeşit yiyecek getirir ve hep birlikte bir sofra kurarak bu yiyecekleri yerler. Buna "daz daz kurmak" denir.

Eti yağ erimek: Aşırı derecede utanmak, yaptığı bir hata sonucu mahcup olmak.

Fırın mezhepli: Dönek, sözüne güvenilmez kişiler için kullanılır.

Gadasını almak: Bir kimsenin üzerine gelecek türlü kötülükleri , belaları üstlenmek.

Gavur güveysi gibi...: Yüzü hiç gülmeyen, konuşurken suratını bir tarafa çevirerek ilgisiz davrananların bu davranışlarını aşağılamak için kullanılır.

Gözünün yağını (çapağını) yemek: Övgü, şefkat sözü.

Hani ölen, hani baklava börekle varan...: Ortada söylediği gibi bir olayın bulunmaması nedeniyle beklenti içinde olmanın yanlışlığı için kullanılır.

Hoşaf soğutmak: Üzerine vazife olmadığı halde, araya girerek layık olmayan kişileri öğütlerle yüceltmeye çalışmak, yağcılık atmak.

İngil hış (İngil ıkiş)...: Ağır ağır, gönülsüzce iş yapanların halini ifade etmek için ve yaşlıların ne iyi ne kötü durumda olduklarını anlatmak için kullanılır.

İligini biligini bilmek: Bir kimsenin ailesini, soyunu sopunu, geçmişini bilmek.

Kiki gibi beklemek: Başından hiç ayrılmaksızın bir şeyin bekçiliğini yapmak.

Lülülüm koparmak: Kavga, gürültü çıkarmak; bağırıp çağırmak.

Malamat olmak: Küçük düşmek, rezil olmak, muhtaç duruma düşmek.

Nay vurmak: Hırçınlanmak, bağırıp çağırmak, tepinmek. (Genellikle çocukların isteklerinin yerine getirilmemesi halinde şiddetli bir şekilde ağlayıp, tepinmeleri halinde kullanılır.)

Oturduğu ahır sekisi, çağırıldığı İstanbul türküsü: Haline, durumuna, olanaklarına bakmadan; gözü yükseklerde olup, gülünç duruma düşenler için söylenir.

Ödö sızmak: Aşırı derecede korkmak, çekinmek. Para haracamayan, cimrilik yapanlar için de kullanılır.

Püsköl ponçak harcamak: (Misafiri) Çok mükemmel ağırlamak için aşırı titizlik göstermek, ne yapacağını şaşırmak. (Birisine) İyilik, yardım etmek için elinden ne geliyorsa yapmak, çok çaba harcamak.

Sakalı Saydırmak: Aile içinde veya idaresi altında bulunan kimseler karşısında saygınlığını yitirmek, alay edilir duruma düşmek. Şedeli konuşmak. (şedde kondurmak).

Kinayeli, hicivli konuşmak. (Söylenen bir söze çok küçük bir ayrıntıyı eklemek suretiyle müdahale etmek.)

Semeriyen Seksene Oturamak : Çok pahalıya malolmak. (Gön.: İlhami Vural).

Tandır tava olmak: Kavga etmek (özellikle aile bireyleri arasında). Sinirlenip her şeyi alt üst etmek.

Udu altında kalmak: (Birine) iyilik, minnet borcu bulunmak.

Ümüğünü sıkmak:

Üzerinden Ali Dağı kalkmak: Büyük kaygıdan, sıkıntıdan kurtulmak.

Vıccığını çıkarmak: Yumuşak ya da sulu şeyleri avuç içinde çok fazla sıkıp ezmek. (Birisini) sözle fena halde hırpalamak ya da dövmek.

Yüreğini telesimek: Sıcaktan ya da aşırı derecede kuruntudan dolayı fenalaşmak, baygınlık geçirecek duruma gelmek, heyecanlanmak.

Zorunan zongurdamak: İstemeyerek, gönülsüz olarak veya hasta olduğu halde mecburiyetten iş yapmak.

KAYSERİ AĞZI SÖZCÜKLERİ

1950'den önce Kayseri'de yaşayan halkın çoğunluğu hemen hemen % 85'i Türk kökenli ve anadili türkçe olan kimselerdi. Bunun yanında türkçe konuşan, fakat özgürce anadilini muhafaza eden Ermeni, Çerkes, Abaza gibi insanlar da birlikte kardeşçe yaşarlardı.

Zamanla konuşma dili adeta bir Kayseri şivesi, Kayseri lehçesi, Kayseri ağzı olarak gelişmiş ve ayrı özellikler göstermiştir. Mesela kelime başlarında "k" harfi yerine "g" kullanılırdı. Gayserili = Kayserili, koşmak = goşmak, kızıl = gızıl sözcüklerinde olduğu gibi bu konunun uzmanlarca çok detaylı olarak incelemesi gerektiği kanısındayız.

Eskiden yabancılar yanında iki Kayseri'linin konuşmasını anlamak mümkün değildi. Bu gün artık okul kitapları, televizyon ve kültür seviyesinin artışı ile o eski Kayseri'li konuşması da tarih içerisinde silinip kaybolmuştur. Bu sebeple kitapta geçen Kayseriliye mahsus bazı sözcükleri ne anlama geldiklerini açıklamaya çalışacağız.

- A -

Ağarma: Beyazlaşma, renginin açılması, çalma pekmezin açık renk alması, suda pişen hamurun morluğunu kaybederek beyazlaşması, yıkanan çamaşırın güneşte kururken beyazlaşması.

Alamet: Alamet = işaret anlamında kullanılır. Bağda inildiğini göstermek için alamet (büyükçe ateş) yakılırdı.

Ambar: Kilerde veya zelzemide tahtadan yapılmış ortalama 3-4 m küplük, hazının muhafaza edildiği, tahtadan sandık.

Aşmakarna: Yazın, evde kış için hazırlanan ve hamurdan kesiilerek yapılan çorba, makarna, erişte gibi yiyecekler.

Aşkana: Büyük evlerde tokanalardan ayrı olarak ocaklık ve yemek malzemelerinin bulunduğu, icabında yemeğin yenildiği aşhane = mutfak odası.

- B -

Başşaklama: Bağdan indikten sonra konu komşu, bahçeye bağa girip, meyve, üzüm, ceviz gibi yiyecekleri toplayabilirlerdi. Bu iş bir eğlence havasında yapılır ve zarar verilmezdi.

Bazlama: Bağda sac üzerinde pişirilen 20-25 cm çapında ve 1,5-2 cm kalınlığında ekmek.

Berdi: Sazlıklarda yetişen, kalem kalınlığında gözenekli, hafif, iki metre kadar boyunda otsu bitki olup, şilte, yastık, semer gibi eşyalarda dolgu maddesi ve mahalle fırınlarında yakacak olarak kullanılırdı.

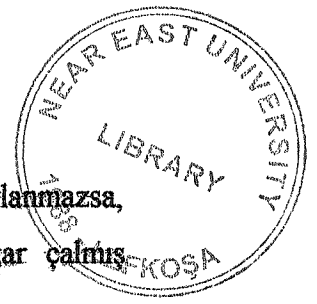
Boğumlama: Sucuk yapılırken, sucuk içiyle doldurulmuş bağırsağın parmak uzunluğunda iple bağlanarak veya bükülerek bölümlere ayrılmasıdır.

- C-Ç -

Çardak: Kapısı tokanaya açılan kilerin üstü, tahta ile bölünerek önü açık havadar bir bölüm yapılır. Buraya kavun ve üzüm asıldığı gibi, soğan ve patates gibi kışlık malzemeler de konularak bozulmadan bahara kadar muhafaza edlirdi.

Cansuyu: Çorba, mantı piştikten sonra ocaktan indirildiğinde yarım bardak kadar soğuk su dökülerek karıştırılır. Suyun hareketi azaldığında hamurun daha çok pişmesi ve dağılması önlenir, canlı diri kalması sağlanır.

Celep: Erzurum, Kars yörelerinden pastırma için inek toplayıp getiren veya köylerden sığır, koyun, keçi toplayıp at pazarında satan kişilere denirdi.

Cengar (cenger çalıǵı): Bakır kaplar zamanı geldiğinde kalaylanmazsa, üzerimde zehirli bir tabaka (bakır- sülfat) oluşurdu. Buna cengar çalmış denilirdi.

Cingitaş: Yumuşak olmayan, işlenmesi çok zor siyah taş. (bakalit)

Çadırǵı: Ağaçlardan kopmuş, ufak kuru ince dal parçaları, toplanıp ocakta yakılırdı.

Çıtım: Ağaçların ufak, küçük dalları (çıtım, koptu).

Çilpi(çalı çilpi): Henüz kurumamış ufak dal parçaları.

Çentmek: Bıçakla ufak ufak parçalar koparmak, doğramak,inceltmek.

Çıtıcıdı: Ufak bakır tabak.

Çırpma: Bir tas içerisine konulan çiğ yumurta, un, süt gibi malzemeleri tahta kaşıkla karıştırarak, ayran gibi karışım haline getirmek. (Bu işlem şimdi robotlarla yapılıyor.)

Cıvık: Koyu olmayan, suyu normalden fazla olan karışım (Ayran cıvık olmuş).

Çörek: Bazlamanın küçüğü. Çocuklar için yapılan ekmek.

- D -

Daan: Tahin.

Dazdaz: Bağda veya bahar aylarında çocuklar dama çıkarak evlerinden getirdikleri peynir, sucuk, yumurta, ekmek gibi yiyecekleri paylaşarak yerlerdi (Dazdaz kurarlar).

Dam yuvaǵı: Toprak damlarda bahar ve sonbaharda toprağı sertleştirip suyu içne çekmemesi, dolayısıyla evin içine su sızması için kullanılan bir metre

boyunda 40 cm kadar çapında,silindir şeklinde sert taştan yapılmış bir araç. Damın her tarafında gezdirilerek işlem yapılırdı.

Döküm Zamanı: Meyvenin, sebzenin olgunlaşıp çok olduğu ünler.

Dolamak: Herhangi bir maddenin etrafına bez baėlamak,sarmak.

Dövmek: Havanda ceviz, badem, karabiber gibi maddeleri tokmakla vurarak ezmek, un haline getirmek. Sarımsak dövecinde sarımsağı ezmek.

- E-f -

Eėriaėa: Sac üzerinde yufka pişirilirken,yufkayı çevirmek için kullanılan ince tahtadan yapılmış özel bir araç.

Eėseri: Demircilerin demiri dövere yaptılar 20-25 santim uzunluğunda kalın çivi duvara çakılarak malzeme asılır.

Er: Kadının kocası, evin erkeği.

Eprime: Zamanla mukavemetini kaybetme,incelme,eskimeye yüz tutma nokta veya salça yapılırken, domatesin ėüneřte sulanması, kabuğundan ayrılması.

Fayton: Otomobil yokken kullanılan dört tekerlekli, üstü kısmen kapalı, iki atın çektiği insan taşıyan araba. Buna "Yaylı" veya "Körük" de denilirdi.

- G -

Gaysalama: Üstü örtülmeyen, açıkta bırakılan hamurun kuruyarak üst tabakasının sertleşmesi, kabuklanması.

Gevreme: Bir maddenin ėüneř veya sıcağın etkisiyle suyunu kaybedip, dayanıklılığının azalması. Halka piştikten sonra fırına ikinci kez atılıp gevretilirdi. Açıkta ėüneřte kalan odun dayanıklılığını kaybeder ve gevrer.

Gijırma: Yanıp kor haline gelen ateşin (odun ateşinin) köseği iledeşelenecek, oksijenle teması sağlanıp, yeniden alevlenmesine, ateşin tazelenmesine denilir.

Gilamada: Çubuğun, kesilen budanan, dalları.

Göz Açma (gözünü açma): Kayseri'de kış aylarının çok soğuk ve sert geçmesi nedeniyle yazın çubukların dipleri toprakla doldurulur, baharda bu topraklar alınarak etrafa saçılır. Toprak içinde olması nedeniyle köklerde üst kısımlarda meydana gelen çiller temizlenir, buna göz açma denirdi.

Gözlük: Ispanak kavurmasının içerisine konulan haşlanmış bulgur.

Güğüm: Geniş tabanlı, yukarı doğru daralan (bardak ağzı kadar) yuvarlak, kulplu ve kapaklı bakırdan yapılmış su taşıma ve depolama aracı. Çeşitli büyüklükte imal edilirdi.

-H-

Hapan: İki elin yanyana gelmesiyle oluşan bir ölçüt birimi. "Komşuya iki hapan kuru kayısı verdi."

Hayat: Avlu. Eski evlerde sokak kapısından içeri girildiğinde görülen, üstü tamamen açık, genelde Sal döşeli ve kapıların, odaların etrafında sıralaıldığı geniş yer.

Hazın: Kış aylarında tüketilmek üzere sonbaharda tedarik edilip depolanan tüm yiyeceklerin adı.

Hedik: Bulgur yapılmak üzere kaynatılan buğday.

Herif: Evin erkeği, yetişmiş erkek. Kadının kocası,eri.

Hecirget: Tencerenin iyice yerleşmesi çn ocakların üzerine ve ön tarafına konulan 3cm eninde 3-4 mm kalınlığında demir çubuk.

Höbek: Tümsek-yığın.

Horanta: Bir çatı altında yaşayan, aynı tencereden yemek yiyen aile efradı.

Hozan: Bakımsız kalmış, yıllarca ihmal edilmiş, bağ bahçe.

- I-İ-

İlaen: Çeşitli büyüklükte, bakırdan yapılmış, kalaylanmış, içinde hamur yoğurmaya, çamaşır yıkamaya, şire kaynatmaya mahsus kaplar.

İlançe: Tabanı 30-40 cm, çapında küçük leğen (ilan)

İprık: İbrik, küçük bir güğüm gibi yapılmış ancak, su akıtabilmek için özel bir ilavesi olan (imzik) el yıkarken, abdest alırken kullanılan su kabı.

İrasada: Henüz olgunlaşmamış, olgunlaşmaya yüz tutmuş anlamında, daha çok domates için kullanılan bir tabir.

İşlik: Atpazarı civarında (Katıroğlu caminin 200 metre kadar güneyinde) daha çok pastırma ve sucuk imal edilen imalathanelere verilen ad.

- K -

Kapaklı Bengari: Bakırdan yapılmış, 30-40 cm çapında, tabakların üzerine tepesinde tutulacak bir kulpu olan kümbetin tepesi gibi yapılmış bir kapakla örtülür, gereken yerlerde kullanılırdı.

Kapaklı Saan: Lengarinin küçüğü. 15-25 cm çapında.

Kevgir: 35-40 cm çapında, bakırdan yapılmış, dibi ufak ufak delik olan bir kap olup, yıkanan meyve ve sebzeler konularak suyunun sızması sağlanır, bazı meyveleri (gilaboru, vişne, kızılcık gibi, elle ezilerek suyu çıkarılır azip suyu almada kullanılırdı).

Kelek: Kavunun olgunlaşmamış ufak hali. (turşu için toplanır).

Kiler: Şehir evlerinde genellikle tokhaneye açılan karanlık küçük oda. un ambarı, turşu küpleri, pürçükçü (havuç), küpleri, aşmakarna vs. muhafaza edildiği yer. Hazın odası.

Kösseği: Ocağın altını karıştırmak, yanan odunları çilpileri düzeltmek için kullanılan sopa.

- M-N -

Maşrafa: Bakırdan yapılmış kulplu su bardağı. Su çömleğinin ağzına kapatılan tahtanın üstünde durur. Su bunula alınarak bardaklarla kaplara konulurdu.

Mescid: Küçük mahalle camii.

Meyane: Bazı yemeklerde, özellikle arabaşı çorbasında, un ve yağdan hafifçe kavrularak, soğuk su ile özendikten sonra ilave edilip kaynatılması.

Nevruz: 21 Mart tarihi olup, baharın başlangıcı kabul edilen tarih.

- O-Ö-P -

Ocaklık: Bağda açık havada, ekmek ve yemek pişirmek, yakacak koymak için ayrılan yer. Büyüklü küçüklü 2-3 adet Ocak yapılırdı.

Ötme, Örtme: Bağda önü tamamen açık, üç tarafı taş duvarlarla örtülmüş, taştan yapılmış sediri, penceresi olan ve üstü kapalı, havadar oda.

Öteki: Öbürü, diğeri, başkası.

Oturma: Erkeklerin akşamları komşuları veya başkasıyla sıra ile bir evde toplanıp sohbet etmeleri ve eğlence için tavla kağıt oynamalarına verilen ad.

Öğün: Yemek vakti, yemek zamanı.

Özeme: Yoğurt, ekşi pekmez gibi bazı gıdaların, azar azar su ilave edilerek, uygun bir kap içinde kaşıkla ezilerek karıştırılıp tüketime, yemeye,içmeye hazır hale getirilmesi.

Pötleme: Baharda ağaç ve çubukların, yaprak ve çiçek gözlerinin gelişip çiçek açması. Yaprakların meydana gelmesi. (Bağdan gelenlere ağaçlar pörtlemişmi diye sorulurdu).

Pötleme: Haşlanan ve soğuk suda bir müddet bırakılan nohut ve kuru fasülyenin iki parmak arasına alınarak kabuğundan ayrılması işlemi.

- S-Ş -

Saan: Küçük bakır tabak.

Sal: Gesi yolu üzerinde ve şehre 10-14 km mesafedeki volkanik kayalardan oluşmuş, işlenebilecek sertlikteki taşlardan elde edilen ve evlerde zemine döşenen düz taşlar. Ortalama 40-80 ebadında olurdu.

Şeet: Mahalle fırınlarında çalışan çırak. Mahalle halkından aldığı ayni ve nakit yardımla, bahşişle geçinen kişi.

Sekiltı: Takhananın girişinde, tabanı salla döşenmiş 8-10 metre kare kadar büyüklükte antre olurdu. Zerzemmiye buradan inilir,evde ayrı bir aşkana yoksa, duvar içerisine oyulmuş, bacası olan ocak yapılır, soğuk havalarda yemek burada pişirilirdi. Ocaklık olarak kullanıldığı taktirde ortasına bir de çağ yapılır, atık sular buraya dökülürdü. Sekialtından 40-45 cm yükseklikte tahta zeminli tokhanaya geçirilirdi.

Şilte: Bağda ve şehirde odaların, sedirlerinin üzerine konulan yüzü telis kaplı olup, içi berdi ile doldurulmuş ve kürtüncüler tarafından özel olarak dikilmiş 10-15 cm yükseklikte ot minderler. Boyları birbuçuk iki metre, enleri ise sedirin genişliğinde yapılırdı.

Özeme: Yoğurt, ekşi pekmez gibi bazı gıdaların, azar azar su ilave edilerek, uygun bir kap içinde kaşıkla ezilerek karıştırılıp tüketime, yemeye,içmeye hazır hale getirilmesi.

Pötleme: Baharda ağaç ve çubukların, yaprak ve çiçek gözlerinin gelişip çiçek açması. Yaprakların meydana gelmesi. (Bağdan gelenlere ağaçlar pörtlemişmi diye sorulurdu).

Pötleme: Haşlanan ve soğuk suda bir müddet bırakılan nohut ve kuru fasülyenin iki parmak arasına alınarak kabuğundan ayrılması işlemi.

- S-Ş -

Saan: Küçük bakır tabak.

Sal: Gesi yolu üzerinde ve şehre 10-14 km mesafedeki volkanik kayalardan oluşmuş, işlenebilecek sertlikteki taşlardan elde edilen ve evlerde zemine döşenen düz taşlar. Ortalama 40-80 ebadında olurdu.

Şeet: Mahalle fırınlarında çalışan çırak. Mahalle halkından aldığı ayni ve nakit yardımla, bahşişle geçinen kişi.

Sekilti: Takhananın girişinde, tabanı salla döşenmiş 8-10 metre kare kadar büyüklükte antre olurdu. Zerzemmiye buradan inilir,evde ayrı bir aşkana yoksa, duvar içerisine oyulmuş, bacası olan ocak yapılır, soğuk havalarda yemek burada pişirilirdi. Ocaklık olarak kullanıldığı taktirde ortasına bir de çağ yapılır, atık sular buraya dökülürdü. Sekialtından 40-45 cm yükseklikte tahta zeminli tokhanaya geçirilirdi.

Şilte: Bağda ve şehirde odaların, sedirlerinin üzerine konulan yüzü telis kaplı olup, içi berdi ile doldurulmuş ve kürtüncüler tarafından özel olarak dikilmiş 10-15 cm yükseklikte ot minderler. Boyları birbuçuk iki metre, enleri ise sedirin genişliğinde yapılırdı.

Sitilleme: Sebze ve çiçek fideleri yetiştirildikten sonra, bunların sebzelik, çiçeklik ve saksılara seyretilerek dikilmeleri. Sitilleme yapılırken toprak iyice yumuşatılmalı, hayvan gübresi konulmalı ve dikildikten sonra dibine elle bastırıp, toprak sıkıştırılmalı. Bolca su dökülmelidir.

Seki: 40-50 cm yüksekliğinde takriben 3x4 metre ebadında yapılan yerlere seki denir. Bağlarda evin yanına duvarın dibine gölge olduğu zaman ve geceleri, hasır, minder serilip, duvara yonu yastık dayanarak (konularak) etrafı sulanıp, oturulur, sohbet edilirdi.

Sofa: Şehir evlerinde misafir odası olarak kullanılan, iyi döşenmiş büyük odalara denirdi.

Söbe: Kare şeklinde olmayan, yamuk şekiller.

Sızgıt: Sonbaharda şehirde inek ve koyun kesildiğinde etin bir kısmı kavrulur, yağı ile birlikte çömleğe doldurulurdu. Yemek pişirirken yeterince alınarak kullanılırdı. Kavrulmuş kemikli ete "kemikli sızgıt" kemiksiz olanına "kemiksiz sızgıt" denilirdi.

Sündürmek: Uzatmak, lafi uzatmak. Hamuru veya başka bir maddeyi çekerek uzatmak.

Şirane: Bağ evlerini önünde iri taştan oyulmuş, üzüm çiğneme ve ezme yeri bulunurdu. Son zamanlarda betondan veya tahtadan yapılmaya başladı.

Şirilani (Şıra leğeni): Pekmez yapılırken şıranın kaynatıldığı büyük bakır leğen.

- T -

Telis (Kenevir kendir): Liflerinden örtülen, sert kaba kumaş, daha çok çuval yapımında kullanılır.

Terek: Beğ evlerinde mutfak yemek odası olarak kullanılan odanın duvarına 30-40 cm. eninde kalın tahtalar yatay olarak tutulur, üzerine kap kacak istif edilir.

Tokhana: Şehir evini en dipte büyük odası olup, duvarları zarla kaplı, zemini ise sekaltından çıkarılan 35-40 cm yükseklikte kalın sağlam tahtalarla döşenmiş, yazın serin, kışın ise fazla soğuk olmayan ve çok çeşitli amaçlarla kullanılan yer.

Tol: Bağ evlerinde sert cingi taşlarla kemer şeklinde örülmüş (5-6 kemerli) kemerlerin arası ince taşlarla kaptılmış, önü açık oda. Çeşitli amaçlar için kullanılır.

Tandır Çulu: Eski çuval ve bezlerden kat kat dikilip, üstüne sağlam bir telis kılıf geçirerek yapılan, ortalama 50x60 cm ebadında minderler olup, ocakta altı söndükten sonra, tencerenin üstüne örtülerek yemeğin dinlenmesi ve sıcak kalması için kullanılırdı.

- U-Ü -

Ufalama: Avuç içinde ovarak küçük parçalara ayırma.

Uğra: Hamur açılırken kullanılan, altına üstüne serilen un.

Ütmek: Koyun başı ve ayağının ateşe tutulup, kılların yanmasını müteakip, bıçakla temizlenmesi.

- V-Y -

Viran: Eskimiş tavanı çökmüş, taşları dökülmeye başlamış bakımsız ev.

Yarma: Buğday temizlendikten sonra, kurutulur. Dibeğe tokmakla dövülür. Kabuğu savrulur. Elle çevrilen altı üstlü sert taştan yapılmış değirmende kırılan yemek hammaddesi.

Yaygı: Sedirlerdeki yonu yastıkların üst kısımlarına serilen beyaz, sarkan uçları oya işlemeli örtüler. Bu örtülerin biraz geniş sedirlerin ön kısımlarında, uçları sedir üstüne serilen halının altında kalmak üzere takılır ve aşağıya sarkıtılırdı.

Yoğurmak: Una su karıştırarak elle hamur haline getirilmesi.

Yonu taşı: Şehrin 10-15 km doğusunda volkanik kayalardan elde edilen taşlar. Hem dayanıklı, hem yontulması kolay.

Yonu Yastık: Standart olarak 42-95 cm kare ebadında 15 cm kalınlığında, içi berdi ile doldurulmuş yastıkların üzerine ve bir yüzüne özel olarak dokunmuş halı geçirilerek evlede sedirlerin üstüne duvara dayalı olarak konulurdu.

Yüklük: Eskiden yer yatağı yapıldı. Yere yataklar serilir, sabahleyin toplanırdı. Duvara gömme olarak yapılan dolaplara (yüklük) yatak, yorgan, yastık konulur, kpağı kapatılır, yoksa örtü örtülürdü.

- Z -

Zar: Şehir evlerinde odaların, tokhanaların duvarları tamamen veya yerden 1,5-2 m'lik kısmı işlemeli ve birbirine geçmeli tahta ile kaplanır (zar) bu suretle rutubet önlenirdi.

Zerzemmi (ziri zemin): Şehir evleinde odaların altında uygun bir yerde, genellikle sekaltından inilen bir merdivenle bodrum kat diyebileceğimiz zerzemmi bulunurdu. Burası alet edavat ve eski eşyaların, bağdan getirilen odun ve glimada gibi yakacakların konulduğu, muhafaza edildiği yerdir.

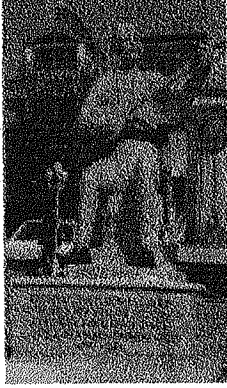
İLÇELER:

Melikgazi	Talas	Akkışla
Kocasinan	Yeşilhisar	Gesi
Develi	Felahiye	İncesu
Hisarcık	Bünyan	Erkilet
Pınarbaşı	Özvatan(çukur)	Hacılar

Yaylah
Sarıoğlan

Tomarza
Sarız

DEVELİ

seyrani

çarşı camii

meydan

devali

Coğrafi Konum: Develi İç Anadolu Bölgesi'nin Orta Kızılırmak Bölgesi'nde Kayseri iline bağlı bir ilçedir. 38-27 kuzey enlem 33-17 doğu boylamında bulunmaktadır. Erciyes Dağı'nın 6 km güneydoğusunda kurulmuştur. Develi'nin bugünkü sınırları doğuda Kayseri'nin Tomarza, Adana'nın Tufanbeyli, güneyinde Adana'nın Feke ve Saimbeyli, Kayseri'nin Yahyalı, batısında Yeşilhisar, kuzeyin de ise Kayseri ili ile sınırlandırılmıştır. Develi'nin şu anki yüzölçümü 2003 km² denizden yüksekliği 1150 m dir.

Bitki Örtüsü ve İklim: Develi kendine has bir bitki örtüsü özelliği gösterir. Su ve dere kenarında söğüt ve kavak ağaçları, diğer yerlerde kurak ot toplulukları ve çalılara rastlanmıştır. İlçe ve köy çevresinde bağ ve bahçeler önemli yer tutar. Develi Belediyesi'nin gayretleriyle Karaağıl, Gulugulu, Örentepe mevkiğinde ağaçlandırma çalışmaları yapılmaktadır. Eski devirlerden çok yakınlara kadar ormanlarla kaplı olduğu kaynaklarda belirtilmektedir. Ünlü coğrafyacı STARABAN Erciyes ve eteklerinin ormanlarla kaplı olduğunu söylemektedir.

Develi'de iklim step iklimi özelliği gösterir. Yazları sıcak ve kurak, kışları soğuk ve karlı geçer. Develi bir nevi kapalı havza konumunda olduğundan İçanadolu'nun en çok yağış alan yerlerindendir.

Coğrafi Oluşumlar: Develi'nin başlıca akarsuları Pınarbaşı ilçesinden doğan ve de Akdenize dökülen Zamantı Irmağı, suyu bağ ve bahçe sulamada kullanılan Develi Çayı(Fenese Suyu), içme suyu ve bağ-bahçe sulamada kullanılan Elbiz ve de Köşkpınar kaynak sularıdır.

Gölleri ise Develi ile Yeşilhisar arasında Develi ovasının ortasında bulunan Kurbağa gölü, çok geniş bir alana yayılan ve Sindelhöyük kasabasında bulunan ve Türkiye'nin sayılı kuş cennetlerinden biri olan Sultan Sazlığı'dır

Develi civarında bulunan dağlar ise Erciyes Dağı (3917 m), Karasivri Dağı (2350 m), Büyük Katın(2600 m), Bakırdağı (2462 m), Göğtepe ve Sümengen Dağlarıdır.

Develi Ovası 1000 km² den fazla olan yüzölçümü ile İçanadolu Bölgesi'nin en geniş ovalarından biridir.

Tarım ve Hayvancılık: Develi'nin yüz ölçümü 195000 hektar olup bu arazinin 70000 hektarı mera, 80000 hektarı tarla, 15000 hektarı orman, 15000 hektarı çayır ve 15000 hektarı ise dağlarla kaplıdır. Ekilebilen arazilerde başlıca; buğday, arpa, çavdar, yonca, kurufasulye, şekerpancarı, nohut, ayçiçeği, patates yetmektedir.

Develi ekonomik tarım ve hayvancılık yönünden ağırlıklı olduğundan, köy ve beldeelerde hayvancılık; at, süt,yapağı ve yumurta ağırlıklıdır.

Tarihçe: Develi'de yapılan araştırmalar neticesinde M.Ö: 2500-2000 yıllarında yaşayan uygarlıkların eserlerine rastlanmıştır. Bakırçağı 'nda (Bronz Devri) önemli bir iskan ve yerleşim yeri olduğu, daha sonra da sıra ile eski Hitit Devleti, Genç Hitit Devleti, Frigler, Kimmeriler, merkezi Mazaka (Kayseri) olan Büyük Kapodokya egemenliği altında bulunduğu yapılan araştırmalar sonucu ortaya çıkmıştır. 1071 Malazgirt Savaşı'ndan sonra Oğuz Boyları'ndan Develioğulları

aşiretinin buraya gelerek buraya yerleştiği bilinmektedir. Selçuklular ve Karamanoğulları'ndan sonra Develi Fatih Sultan Mehmet tarafından 1474 yılında Osmanlı topraklarına katıldı. Selçuklu'ların uç beylerinden olduğu söylenen iri yapılı, kuvvetli Dev Ali ismindeki bir kahramanın efsaneleşen adının zamanla Develi olarak değiştiği, ayrıca Oğuz boylarından Develüoğulları'ndan da Develi isminin alındığı söylenmektedir. Eski kaynaklarda Develü iken harf devriminden sonra Develi haline gelmiştir. Sırası ile Konya, Niğde, Yozgat dolaylı olarak Ankara ve son olarak da 1870 yılında Kayseri iline bağlı bir ilçe haline gelmiştir.

Tarihi ve Turistik Yerler: Şih Emir Türbesi, Fraktın Kayası, Şimşek Kaya, Delikli Kaya, Merkez Camii Kebir, Merkez Fatih Camii, Sivasi Hatun Camii, Şeyh Ümmi Türbesi, Epçe Sultan Türbesi, Havadan Köyü Külliyesi, Hızır İlyas Türbesi, Ulu Camii, Dev Ali Türbesi, Seyid-i Şerif Türbesi, Şeyhli (Şıhh) Medresesi, Öksüt Kalesi, Kale Köy Kalesi, Yeniköy Kalesi, Tombak Kalesi, Sarıkaya Kalesi, Saraycık Kalesi, Dereşimli ve Köşeler Kaleleri, Şahmelik Kalesi, Develi Kalesi, Elbiz, Köşkpınar, Aksu, Gereme Harabeleri.

Develili Yazarlar ve Ozanlar:

SEYRANİ (1800-1866): Seyrani'nin şiirlerindeki ahenk, samimi lirizm bakımından halk şairleri arasında önemli yer tutar, çağdaşlarından Dertli, Nuri, Şemi gibi en ünlülerin başında gelir, çevresini incelemek ve eleştirmek bakımından da edebiyatımızda eşi bulunmaz bir hicivcidir. Seyrani Toplumun genel ahlak bozukluğunu hicvetmekle kalmaz, büyük devlet memurlarına kadar hepsini taşar tutar.

Şiirlerinde sade bir dil kullanmıştır, her konuda şiirler söylemiştir. Seyrani'nin derdi yalnız zalimler değildir, dertlerinden biri de aşktır. Ondaki aşk ilahi aşktır. Genel kültürü kuvvetli olan Seyrani peygamberler tarihi, bektaşilik, tasavvuf, halk hikayelerini inceliklerle kullanacak kadar iyi bilmektedir. Hece vezni ile yazdığı şiirlerin yanı sıra aruz vezni ile yazdığı şiirleri de vardır.

ALİ ÇATAK (1924-1997): Develimizin aşıklarından olan Aşık Ali Çatak Seyrani Delisi olarak tanınmıştır. İlk şiirleri güzellikleri, aşk, gurbet acısı, sıla özlemi

konuları ağırlıklıdır. Hemşehri, Yeni Burdur, Erciyes, Başkent, İnanc gibi dergilerde şiirleri yayımlanmıştır. Şiirlerini "Erciyeften Anadoluma" adlı kitapta toplamıştır. Ayrıca "Bütün Yönleriyle Seyrani" adlı bir kitabı da vardır.

Develi Gazeteleri:

Demokratik Develi(1954-1955)

Develi Postası(1954-1954)

Develi'nin Sesi(1955-1955)

Yeni Develi(1955-1957)

Seyrani(1968)

Develi(1978)

Develi'de Radyo TV: Develi'de mahalli yayın yapan iki TV kuruluşu vardır. İlk olarak Çağrı TV 1993 yılında, diğeri Erciyes TV 1993 yılından buyana yayınlarını sürdürmektedirler.

Radyolar; Çağrı, Erciyes, Şok, Çağdaş, Develi, Olay isimli radyolar yayınlarına devam etmektedir.

Bünyan, İç Anadolu Bölgesi'nde Kayseri iline bağlı ilçe ve ilçe merkezi kent. Yüzölçümü 1856 km2 (1986) olan Bünyan ilçesi kuzeyde Sarioğlan, kuzeydoğuda Akkışla, doğuda Pınarbaşı, güneyde Tomarza, güneybatıda Talas, batıda Kocasinan ilçeleriyle çevrilidir.

İlçe toprakları, Orta Toros'lara bağlı dağlar ile bunun her iki yanında kalan orta yükseklikteki alanlarından oluşur. İlçenin orta kesiminde güneybatı-kuzeydoğu doğrultulu Korumaz ve Hinzır dağları uzanır. Orta Toroslar'ın ilçe sınırları içindeki uzantısı üstünde bulunan bu iki yükseltiden batıdaki Korumaz Dağının yüksekliği 1907 m, doruğu ilçe sınırları dışında kalan Hinzır dağının güneybatısındaki bir tepenin yüksekliği ise 2167 m'dir.

İlçe topraklarının kuzey, batı ve güney kesimindeki alanlar, daha çok plato özellikleri gösterir. Ovalar oldukça az bir alan kaplar. Bitkisel üretim daha çok Sarımsaklı Suyunun suladığı yörede yapılmaktadır. İlçenin en önemli su kaynağı olan Sarımsaklı Suyu, Korumaz Dağının eteklerinden çıkar. Sarımsaklı Suyu üzerinde 1929'da Bünyan Hidroelektrik Santrali işletmeye açılmış, 1968'de sulama amaçlı Sarımsaklı Barajı yapılmıştır.

İlçede başlıca geçim kaynağı hayvancılıktır. En çok koyun ve sığır yetiştirilir. Merinos koyunu üretme çalışmaları sürdürülürken, bir yandan da montofon yapay tohumlama istasyonları kurulmuştur. Bünyan'da önemli bir başka hayvancılık etkinliği de gittikçe daha modern yöntemlerin kullanıldığı arıcılıktır. Hayvancılığa elverişli plato düzlüklerine karşılık, ova alanlarının fazla yer tutmadığı ilçede, bitkisel üretim yerel tüketime yöneliktir. Buğday, arpa, çavdar, baklagiller, patates ve şeker pancarı başlıca tarım ürünleridir. Sınırlı ölçüde sebzeçilik de yapılır. Kentte 1926'da devletçe kurulan halı ipliği fabrikası Sümerbank'a devredildikten sonra yünlü kumaş ve battaniye de üretmeye başlamıştır. Fabrikanın kumaş üretiminin önemli bölümü orduya yöneliktir. Kentteki bir başka sanayi kuruluşu olan döküm fabrikasında ise makine gövdesi ve ağır parça üretilir. Bünyan'daki küçük sanayi işyerlerini marangozhaneler, doğrama atölyeleri, oto tamirhaneleri ve demirciler oluşturmaktadır. İlçe topraklarında demir yatakları vardır.

Bünyan kenti yakınlarındaki Kayabaşı Mağarası'nda bulunan kabartmalar, yöre tarihinin Hitit dönemine (İÖ 2. binyıl) değin uzandığını gösterir. Önceleri Sarımsaklı adıyla anılan ve Sarımsaklı Suyu vadisine bakan bir yamaçta kurulu olan kent, zamanla yamacın önündeki düzlüğe yayıldı. 19. yüzyıl sonlarında Bünyan-ı Hamid adını aldı. Daha önce Elbaşı nahiyesi merkez iken, 1890'larda kaza merkezi yapılarak Sivas vilayeti merkez sancağına, 1911'de de bağımsız Kayseri sancağına bağlandı.

Bünyan kenti, Korumaz Dağının kuzey eteklerinde bir tepenin üstünde ve yamaçlarında kuruludur. Başlıca geçim kaynağı, ev tezgahlarında yapılan halıcılıktır. Kent nüfusunun önemli bir bölümü halıcılıkla uğraşır. Bünyan Halıları Türkiye'de üretilen en kaliteli halılardandır.

Bünyan, Kayseri yakınlığı nedeniyle fazla gelişmemiştir. Yörede oluşan mal ve hizmet talebi, 45 km uzaklıktaki Kayseri kentine yönelmektedir. Ticaret son derece küçük ölçeklidir, kentte üretilen halılar Kayseri'li tüccarlar tarafından pazarlanır.

İlçedeki en önemli tarihsel yapı eski Kayseri Malatya yolu üzerindeki Karatay Han'dır. Karatay Han Celalettin Karatay tarafından 13. yüzyılda yaptırılmıştır. Bünyan Ulu Cami'si kentteki en önemli tarihsel yapıdır. Taç kapısı üzerindeki yıkık yazıttan camiyi 1256'da Kaluya Bin Karabuda'nın yaptırdığı anlaşılmaktadır. Bünyan Belediye'si 1868'de kurulmuştur. Nüfus (1990) ilçe, 43.460; kent 13.653.

Bünyan Halısı, Kayseri çevresinde, özellikle de Bünyan'da dokunan yün Halı son yüzyılda ortaya çıkan ve Anadolu Halı sanatının geleneksel renk, öge ve desen anlayışından uzaklaştığı yeni halı tiplerindendir. Bugün islah edilmiş tezgahlarda dokunan Bünyan tipi ince halılar, Nebati denen tipin bozulmuş bir örneğidir. Atkı ve çözgüsü pamuk, düğümleri yündür. 1 desimetrekaresinde 1600-3600 arasında düğüm bulunur.

KAYSERİ TÜRKÜLERİ

Erkilet güzeli

Erkilet güzeli bağlar bozuyor (amanın aman, ben yandım aman)

Kirpikleri kalem olmuş yazıyor (Canım, canım)

Tek tek basaraktan

Bade süzerekten

İnci dizerekten

Gel canım gel aman

Cevizin yaprağı dal arasında (Amanın aman, ben yandım aman)

Güzeli severler bağ arasında (Canım, canım)

Tek tek basarak

Bade süzerekten

İnci dizerekten

Gel canım gel aman

Hey ağalar ben bir hata işledim (Amanın aman, ben yandım aman)

Elma sanıp al yanağı dişledim (Canım, canım)

Tek tek basarak

Bade süzerekten

İnci dizerekten

Gel canım gel aman

Erkilet Günaydır gölge basmamı (Amanın aman, ben yandım aman)

Suç olan yığıdı beyler asmalı (Canım, canım)

Tek tek basarak

Bade süzerekten

İnci dizerekten

Gel canım gel aman

Gesi bağları

Gesi bağlarında dolanıyorum

Yitirdim yarimi anam arıyorum

Bir çift selamına güveniyorum

Atma anam atma beni dağlar ardına

Kimseler yanmasın anam yansın derdime

Gesi bağlarından gelsin geçilsin

Kurulsun masaları rakı konyak içilsin

Herkes sevdiğini alsın seçilsin

Atma anam atma beni dağlar ardına

Kimseler yanmasın anam yansın derdime

Gesi bağlarında bir top gülüm var

Hey Allah'tan korkmaz sana bana ölüm var

Ölüm varsa şu gençlikte zülüm var
Gel otur yanıma hallerini söyleyeyim
Halimden bilmeyen ben o yari neyleyim
Gesi bağlarının gülleri mavi
Ayrıldım anamdan gülmeyim gayri
Alımı yeşilimi giymeyim gayri
Yas tutsun ellerim kına yakmayım
Kör olsun gözlerim sürme çekmeyim
Şu görünen bahçemi ola bağmı ola
Şu dağın ardında acep anam var mı ola
Oturup beni yadedermi ola
Atma anam atma beni dağlar ardına
Kimseler yanmasın anam yansın derdime
Gesiye giderken yollar ayrıldı
Bindim arabaya başım çevrildi
Selvi saçım sol yana devrildi
Ölüm olmasında ayrılık olsun
Bize sebep olan içten vurulsun
Gesi bağlarında üç ırgat işler
Anamdan gelir şu uçan kuşlar
Analar doğurur ele bağışlar
Gurbet elde gelmedik kalmadı başıma
Anam yok ki derdime katlana
Şu dereden akan bulanık seller
Derdimi içirimde ne bilsin eller
Oturup ağlasam divane derler
Örtün pencereleri esmesin yeller
Dertli olduğumu bilmesin eller
Gesi bağlarında bülbüller öter
Ateşim yanmadan tütünüm tüter
Bana bir hal oldu ölümden beter
Ölüm olmasında ayrılık olsun

Bize sebep olan içten vurulsun
Gesi bağlarında tokaştım taşa
Gardaş ekmeğini hakan var başa
Çalıştım didindim emeğim boşa
Meğer taşa biber ekilmezmiş
Kötünün kahrı çekilmezmiş
Gesi bağlarında kamber tay olur
Anamı andıkça aklım zayi olur
Ayrılık dediğin bir kaç ay olur
Ne diyeyim ağlıyayım alın yazısı
Kader böyle imiş onmaz bazısı
Hahlar dokuyorum bağımı tutayım
Issız gecelerde nasıl yatayım
Kendimi ben ırmağa atayım
Gel otur yanıma hallerini söyleyim
Halimden bilmeyen ben o yari neyleyim
Gesi bağlarında kaynar kumudum
Ben eller içinde yanan mumudum
İpdi Allah sonra umudum
Ne diyeyim ağlayayım bu böyle kalmaz
Kulların başına gelmedik kalmaz
Gesi bağlarında bir tutam nohut
Ana ben ölüyorum bir Yasin okut
Küçük gardaşımı yerime büyüt
Örtün pencereleri esmesin yeller
Dertli olduğumu bilmesin eller
Ana mendilimi düremiyorum
Yalnız evlere giremiyorum
Anasız babasız duramıyorum
Atma anam beni dağlar ardına
Kimseler yanmasın anam yansın derdime
Çıra yanmayınca ceviz kavlamaz

Ciger yanmayınca gözler ağlamaz
Ben derdimi desem kimse dinlemez
Ne diyeyim ağlayayım alınyazısı
Kader böyleymiş onmaz bazısı
Sac üstünde fısır fısır bazlama
Küçükken oldu ciğerim gözleme
Ben gidiyorum gelir diye gözleme
Ölüm olmasında ayrılık olsun
Bize sebep olan içten vurulsun
Tıkır tıkır merdivenden inerken
Yazması boynunda sallanıyor güler iken
Uyumuşum akgerdandan sever iken
Gel otur yanıma başımın tacı
Ayrılık günleri ölümden acı
Dağdan yuvarlandı kayalarımız
Gam ile yoğruldu mayalarımız
Ne olaydı taş doğuraydı anamız
Ne diyeyim ağlayayım alınyazısı
Kader böyle imiş onmaz bazısı
Uğruma atmadık dallar mı kaldı
Başıma gelmedik haller mi kaldı
Beni söylemedik diller mi kaldı
El kadar alnımda türlü türlü yazım var
Evvel bir başımdı şimdi körpe kuzum var
Gül koymuşlar menekşenin adını
Almadım dünyadan ben muradımı
Ben ölürsen dertli koyun adımı
Örtün pencereleri esmesin yeller
Dertli olduğumu bilmesi eller
Ocağa et vurdum yiyelim geldi
Ciğerim anamı göresim geldi
Açıp mezarına giresim geldi

Ben gülsem oynasam yasak diyorlar
Varımı elinden alsak diyorlar
Gesi bağlarının yılanı olsam
Dolanı dolanı yanına varsam
Yattığın yastığa başımı koysam
Uyusam uyansam derdime yansam
Örtün pencereleri esmesin yeller
Dertli olduğumu bilmesin eller
Gesi bağlarında gül ilen susam
Tecellisi olmazmış yarine küsen
Candan kimsem yok ki derdimi desem
El kadar alımda türlü türlü yazım var
Evvel bir başım idi şimdi körpe kuzum var
Gesi bağlarından gelsin geçilsin
Kurulsun masaları rakı konyak içilsin
Herkes sevdiğini alsın seçilsin
Atma anam atma beni dağlar ardına
Kimseler yanmasın anam yansın derdime
Gesiye giderken yollar ayrıldı
Bindim arabaya anam başım çevrildi
Siyah saçım sağ yanıma devrildi
Ölüm olmasında ayrılık olsun
Bize sebep olan içten vurulsun
Gesi bağlarında üç ırgat işler
Siladandamı geliyor anam şu uçan kuşlar
Analar doğurur ele bağışlar
Örtün pencereleri esmesin yeller
Dertli olduğumu anam bilmesi eller
Gesi bağlarında tokaştım taş
Gardaş ekmeğini hakarlar başa
Garip koyup çalıştığım emeğim boşa
Gel otur yanıma, hallerini söyleyeyim

Halimden bilmeyen, ben o yari neyleyim
Gesi bağlarında dolanıyorum
Yitirdim yarimi anam araniyorum
Bir çift selamına güveniyorum
Atma anam atma beni dağlar ardına
Kimseler yanmasın anam yansın derdime
Gesi Bağlarında kılarım namaz
Kılarım kılarım anam halka yaramaz
Haktan geldi bize bu ulu niyaz
Örtün pencereleri anam değmesin yeller
Bu gün efkarlıyım, anam gelmesin eller
Gesi bağlarının gülü olayım
Ayrı ayrı anam yarım bulayım
Gülü bülbülden başkasına sormayın
Gel otur yanıma hallerimi söyleyim
Halimden bilmeyen ben o yari neyleyim
Gesi bağlarında bülbüller öter
Ateşim yanmadan tütünüm tüter
Bana bir hal olmuş ölümden beter
Atma garip anam beni dağlar ardına
Kimseler yanmasın anam yansın derdime
Gesi bağlarının gülleri mavi
Ayrıldım yarimden gülmeyein gayri
Yardan ayrılanın böyle olur hali
Örtün pencereleri anam değmesin yeller
Bugün efkarlıyım anam, gelmesin eller
Gesi bağlarında bir top gülüm var
Hey Allah'tan korkmaz sana bana ölüm var
Ölüm var da şu gençlikte zulüm var
Atma garip anam beni dağlar ardına
Kimseler yanmasın anam yansın derdime
Merdivenden tıkıt mıkır inerken

Yazması boynuma dolanıyor severken
Uyumuşum ak gerdan da emerken
Örtün pencereleri deymesin yeller
Bugün efkarlıyım anam gelmesin eller
Mezarımı geniş açın dar olsun
Edirafi mor sümbüllü bağ olsun
Ben ölüyorum ahbaplarım sağ olsun
Gel otur yanıma hallerini söyleyeyim
Halimden bilmeyen ben o yarı neyleyim
Gesi bağlarında bir türlü nohut
Anne ben ölüyorum bana bir yasin okut
Eğer yasinimi okutmazsan dolaş mezarımı anam, bilvaki dolaş

KAYSERİ FIKRALARI

KAYSERLİYE SORMUŞLAR

Kayserliye sormuşlar?

-"İki iki daha kaç eder?"

Kayserili hemen atılmış

-"Alırken mi? Satarken mi?"

AMERİKA'DAN MÜHENDİZ

Kayseri'nin bir köyünde imece yöntemiyle yol yapıyormuş. Bunun için de eşekten yararlanılıyormuş: Eşek hangi yolu izlerse, orayı genişletip araba yoluna dönüştürüyorlarmış.... Köye gelmiş olan Amerikalı barış gönüllüsü, ne olup bittiğini kavrayamadığı için sormuş:

- Ne yapıyorsunuz böyle?
 - Yol yapıyoruz.
 - Bu eşek ne için?
 - O, yolun mühendizi. Yola uygun yeri o gösterir.
- Barış gönüllüsü katıla katıla gülmüş:
- Ya eşek bulamasaydınız?
 - İşte o zaman Amerika'dan mühendiz getirirdik!

BİLMECE

Kayserili, trende yolculuk etmekte imiş... Karşısında oturan zatla tanışmış.

Dereden tepeden konuşturlarken:

- "Gel seninle birbirimize bilmece soralım", demiş.
 - "Önce ben sorayım; bilersen ben sana bin lira veririm. Bilemezsen 10 bin liranı alırım. Sonra sen bana sorarsın; bilirsem 10 bin liranı alırım, bilemezsem bin lira veririm."
 - "Tamam", demiş "Sor bakalım."
 - "Söyle öyleyse: Üç ayaklı hayvan nerede yasar?"
- Öteki yolcu düşünmüş, bilememiş:
- "Al 10 bin lirayı. Şimdi ben de sana aynı soruyu soruyorum: Üç ayaklı hayvan nerede yasar?"
- Kayserili, hiç düşünmeden, aldığı 10 bin liranın bin lirasını geri verip:
- "Al su bin lirayı. Ben de bilmiyorum."

CEHENNEM SATISI

Kayserili, Papa'nın cennetten yer sattığını işitince doğru Vatikan'a gitmiş.

Papa'ya:

- "Bazı Müslümanlar cehennemlik olduğu için cehennemin tapusuyla anahtarını şimdiden almak istiyorum", demiş. Uzun pazarlıklardan sonra istediği fermanı ve anahtarı elde etmiş. Bunun üzerine zengin Hristiyanlara yönelik bir reklam kampanyasına girişmiş:
 - "Cehennemin tapusu ve anahtarı bende. Cehenneme girmek istemeyenler, benden belge alabilirler. Cennet arsalarımın yarı parasına..."
- Kayserilinin elindeki fermanı gören Hristiyanlar, cehenneme kabul edilmeyeceklerine ilişkin belge satın almaya başlamışlar...

Cennet müşterileri azalınca, Papa Kayseriliyi çağırılmış:

- "Al su verdiğin parayı, ver cehennemin tapusuyla anahtarını!"

Kayserili:

- "Ben cehennemini sattım, demiş. Geri almak için çok para gerekli."
- "Ne kadar?"
- "Heybenin iki gözü dolusu altın." Papa, çaresizlik içinde ellerini iki yana açtıktan sonra buyruğu vermiş:
- "Doldurun bu Kayserilinin heybesini altınla!"

SAHTE OLMASAYDI

Yahudinin biri, pazara, topal eşeğini satmak için götürür, fakat alıcıyı kandırsın diye, eşeğin tırnağına bir çivi çakar, eşeğe bir Kayserili müşteri çıkar. Kayserili ayaktaki çiviye görür, içinden "Çiviye çıkarırım, eşek düzelir!" der, parayı verir, eşeği alır.

Yahudi ertesi gün sağda solda övünür :

-Siz Kayserililer açıkgozüz, diye övünürsünüz, eşek anadan doğma topaldı, o çiviye ben çaktım, alıcıyı aldattım!

Duyanlar eşeği alan Kayseriliye koşup, anlatırlar. Kayserili elini dizine vurur :

-Tüh yahu, verdiğimi para sahte olmasaydı, bayağı kazıklanmıştım!

TARİHİ YERLERİ

Sultan Sazlığı

Kapadokya

Yedigöller

Erciyes

Kapuzbaşı

Kültepe

Aladağlar Milli Parkı

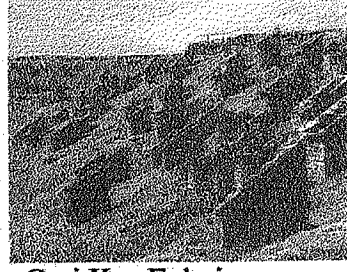
KAYSERİ'DEN RESİMLER

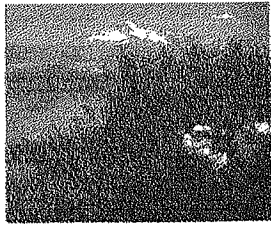
Kapuz başı

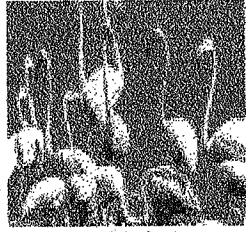
Aladağlar gölü

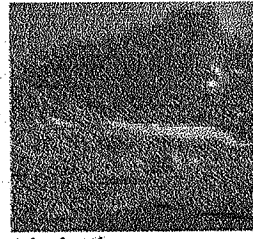
Gesi Kuş Evleri

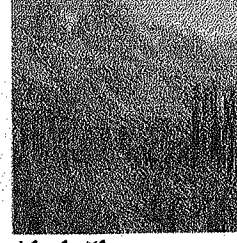
Sultan Sazlığı

Sultan Sazlığı

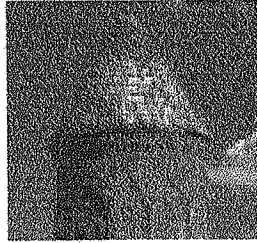
Aladağlar

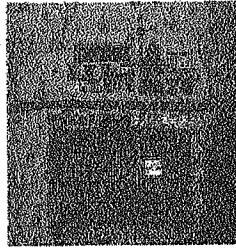
Aladağlar

Meydan

Kümbet

Kal'a-i Kayseriyye

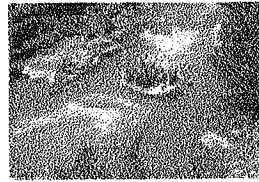
Ulu camii

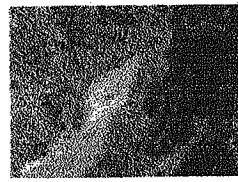
Kültepe

Kültepe

Zamantı

Zamantı

Zamantı

Erciyes Dağı

Şehirden bir manzara

Erciyeşte snowboard

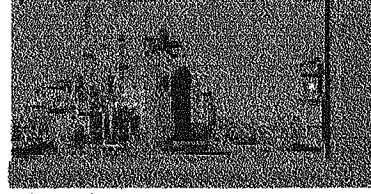
Dağcılar

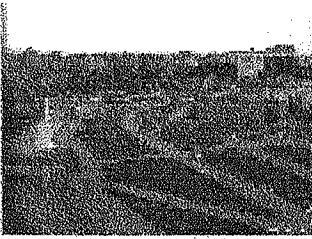
Meydan

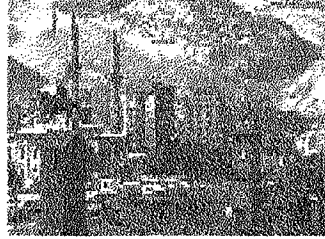
Meydan

Meydan

Şehirden bir görünüm

Saat Kulesi

Erciyes dağından görünüm

KAYSERİ YEMEKLERİ

- Yemek Malzemeleri
- Ekmekler
- Mantılar
- Börekler
- Sacda Pişirilen Hamur Yemekleri
- Halka Kete
- Arabaşı
- Et Yemekleri
- Tatlılar
- Sütten Yapılan Yiyecekler
- Sebze Yemekleri
- Çarşı Yemekleri

- Pilavlar ve Makarnalar
- Corbalar
- Düğün Yemekleri, Takım Yemekler

1. UN

2. YAĞ

a. Kuyrukyacağı:

b. Sade Yağı:

c. Don Yağı:

d. Kemik Yağı (İlik Yağı):

e. Zeytin Yağı:

3. SALÇA VE TOZ BİBER

4. TUZ

5. KIŞLIK ET

6. AŞMAKARNA

7. KIŞLIK SEBZE VE MEYVELER

a. Yaprak:

b. Patlıcan:

c. Yeşil Fasulye:

d. Kabak:

e. Kayısı ve erik kurusu:

f. Elma armut Kurusu:

g. Dut Kurusu:

h. Üzüm Kurusu:

- i. İğde, Ceviz Badem:

8. TAZE MEYVELERİN SAKLANMASI

- a. Aluç ve Muşmula:
- b. Taze Üzüm:
- c. Elma Armut:
- d. Kavun:
- e. Gilaburu:
- f. Havuç:

9. TURŞU VE SİRKE YAPILMASI

- a. Salatalık, Biber ve Domates Turşusu:
- b. Kelek Turşusu:
- g. Karpuz Turşusu:

10. PEYNİR

- a. Salamura Peyniri:
- b. Çömlek Peyniri:

11. PEKMEZ, KÖFTER, SİRKE

- a. Duru Pekmez:
- b. Ekşi Pekmez:
- c. Çalma Pekmez:
- d. Köfter ve Ceviz Sucuğu:
- e. Patlıcanlı ve Kabaklı Pekmez:

f. Sirke:

g. Baharat:

Ekmeek

- a. Fırın Ekmeği
- b. Bazlama
- c. Tandır Ekmeği
- d. Yufka
- e. Bezdirmeç

MANTILAR

- a. Etli Manti
- b. Börekaşı (böraşı)
- c. Tepsi Mantısı
- d. Peynirli Manti (Prov Mantısı)
- e. Yağ Mantısı

BÖREKLER

- a. Su böreği
- b. Hazır Yufkadan Yapılan Börek
- c. Kıymalı börek (Puf böreği)
- d. Tandır Böreği
- e. Açma Börek
- f. Kıvrım Börek

SACTA PİŞİRİLEN HAMUR YEMEKLERİ

- a. Şebit Yağlaması
- b. Kıymalı Yağlama
- c. Peynirli
- d. Hakırdaklı

- e. İli Bazlama f. Tahinli (Daanli Bazlama) Ekmek,
- f. Halka kete
- g. Arabaşı

ET YEMEKLERİ

Kızartma etler:

Pehli:

Kavurma:

Köfteler:

Yağda kızartılmış köfte:

Sarımsaklı köfte :

Sulu Köfte :

Kurşun aşı:

Haşlama:

Tas Kebabı:

Kıyma Soğanlaması:

Üzümlü Gerdan:

Bayran Yahnisi:

5. SAKATATLAR

Mumbar, Karın Dolması

Kelle-Paça:

Ciğer Yemekleri:

Yağbarı:

Arnavut Ciğeri :

Yürek Dalak:

Beyin:

6. TAVUK-HİNDİ-YUMURTA

Tavuk:

Hindi Dolması:

Yumurta :

7. EV ETLERİ

8. SUCUK – BASTIRMA

Bastırmanın çamanlanması (Etlik çamanı):

Bastırma çeşitleri :

Sucuk yapılması:

TATLILAR

Açma Baklava:

Güllü Baklava:

Nevzine:

Kamış Baklava:

Aside:

Un Helvası:

Telteli:

Lokma Tatlısı:

Yoğurt Tatlısı:

İncir Tatlısı:

Kabak Tatlısı:

Pekmez Helvası:

Kadayıf:

14. REÇELLER

Gül Reçeli:

Vişne Reçeli:

Çilek Reçeli:

Kayısı reçeli:

SÜTTEN YAPILAN YİYECEKLER

Sütlü (Sütlaç):

Muhallebi:

Düğün Aşuresi:

Aşure:

Kuru Kaymak:

Yoğurt:

SEBZE YEMEKLERİ

Yaz Sebzeleri

Patlıcan:

Kovalama:

Kızartma:

Karnıyarık:

İmambayıldı:

Musakka:

Patlıcan Dolması:

Közleme:

Taze Fasulye:

Etlı Fasulye:

Zeytinyağı Fasulye:

Kabak:

Kabak Çiçeğı Dolması:

Kabak Musakka:

Mücver:

Biber Dolması:

Etlı Biber Dolması:

Zeytinyağı Biber Dolması:

Bamya:

Taze Bamya:

Kuru Bamya:

Yaprak (Üzüm çubuğı yaprağı):

Etlı Yaprak Dolması:

Zeytinyağı Yaprak Dolması:

Kış Sebzeleri ve Tahıllar:

Lahana:

Etlı lahana dolması:

Zeytinyağı lahana dolması:

Musakka (Kapuska):

Ispanak (Isbanak):

Ispanak Kavurma:

Ispanak Boranısı:

Kuru Fasülye-Mercimek-Nohut:

Salatalar:

PİLAHLAR VE MAKARNALAR

Pirinç Pilavı:

Bulgur Pilavı:

Pıtırıt Pilavı (Düğürük):

Kuskus Pilavı:

Erişte Pilavı:

Taze Makarna - Üzengi:

Makarna:

Cevizli - Peynirli Makarna:

ÇORBALAR

Un çorbası:

Pirinç Çorbası:

Yoğurt çorbası (Toğga çorbası):

Tarhana Çorbası:

İşkembe Çorbası:

Mercimek Çorbası:

DÜĞÜN YEMEĞİ - TAKIM YEMEK

Eskiden sünnet düğünlerinde ve evlenme düğünlerinde oğlan evinin yemek vermesi adetti.

Sünnet daha çok bahar aylarında yapılır, mümkün olduğu kadar tatil günlerine denk getirilirdi. Yemek sünnetten sonra verilirdi.

Öteki düğünler pazartesi günleri erken saatlerde kalın duasıyla başlar ve perşembe günleri öğle saatlerinde gelinin oğlan evine götürülmesine kadar gece gündüz devam ederdi.

Düğün yemeği maddi imkanlar, hısım akrabanın, eşin dostun çokluğuna göre salı ve çarşamba günleri evde öğle saatlerinde 30-40 kişilik gruplar halinde yedirilir, akşamları ise hem kız evi hem de oğlan evinde eğlenceler tertiplenirdi.

Düğün sofrası şöyle kurulurdu: Sofanın (misafir odası) büyüklüğüne göre yan yana getirilen masaların üzeri temiz, beyaz örtülerle kapatılır, sandalyeler sıralanırdı. Misafir sayısına göre, tabak, çatal, bıçak, kaşık, bardak, katlanmış beyaz temiz peçeteler yerleştirilirdi. Ufak ufak kesilmiş ev ekmeği, masa üzerine aralıklı olarak konulur, eksildikçe hizmet görenler tarafından takviye edilirdi. Boş yerlere turşu ve mevsim salatası da konulduktan sonra ilk yemek olan çorba büyük kaseler içerisinde 3-4 yere konulur ve misafirler sofraya davet edilirdi.

Genel olarak tabaklara yemekler misafir tarafından istenildiği kadar alınır, gerektiğinde hazır bekleyenler yardımcı olurdu. Takım yemeğinin 11 çeşitten oluştuğu söylenir. Doğal olarak yaz ve kış aylarında bağda yapıldığı zamanlar çeşit biraz değiştirilirdi. Yemek sırası hemen hemen aynen uygulanırdı ve şunlar vardı:

- 1- Çorba (pirinç veya yoğurtlu çorba)
- 2- Kavrurma veya köfte – pehli
- 3- Börek (açma börek veya su böreği)
- 4- Bamya

5- Tatlı (açma baklava veya kadayıf)

6- Yaprak

7- Muhallebi

8- Üzüm hoşafı

Pirinç pilavı (bunlara salata ve turşu da eklenince çeşit 11'e tamamlanmış)

KAYNAKÇALAR

- Kayseri 2000
- Kayseri İli Tanıtım Kitabı
- Kayseri Belediyesi